

Rapport

Centre for Learning Sciences and
Technologies
Learning Networks

OER Hollands landschap

Onderzoek stand van zaken Open Educational Resources
(OER) in het Nederlandse hoger onderwijs

van: Dr. Jo Boon
Dr. Marlies Bitter-Rijkema
Marjo Rutjens BHRM
Drs. Wim Didderen (redactie)

Open Universiteit
celstec.org

'OER Hollands landschap' van OU Celstec is in licentie gegeven volgens een [Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland licentie](#).

Cartoons (blz. 5 en blz. 30) © Tomas Schats

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1 Uitvoering van het onderzoek	9
1.1 Survey studie	9
1.2 Proces	10
1.3 Procedure	10
2 Resultaten	11
2.1 Visie en beleid	11
2.2 Implementatie, gebruik en hergebruik	17
2.3 Inventarisatie van bestaande en potentieel open leermaterialen	21
3 Samenvatting en conclusies	27
4 Referenties en aanbevolen publicaties	31
Bijlagen (3)	33

uitgevoerd in opdracht van:

en

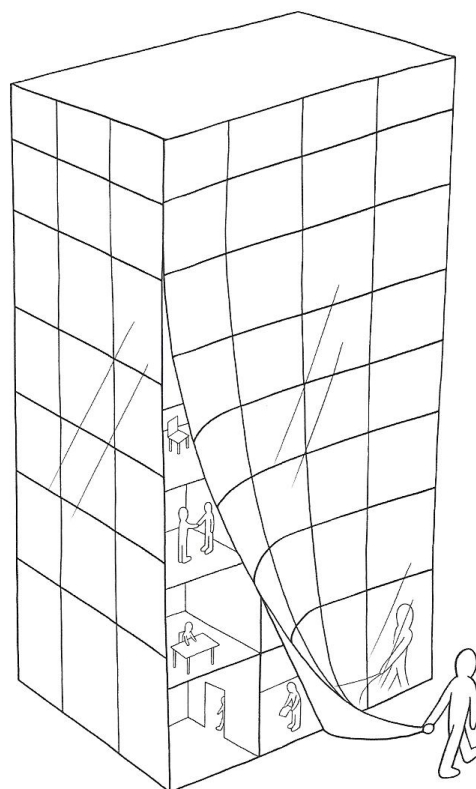

Management samenvatting

Het onderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot het beleid over Open Educational Resources¹ (OER) in het Nederlandse hoger onderwijs en naar (potentiële) collecties van open leermaterialen is uitgevoerd in de periode maart – mei 2012.

Alle universiteiten en hogescholen zijn verzocht hierover een aantal vragen te beantwoorden door het invullen van een elektronische survey en via een telefonische belronde. Respondenten waren de contactpersonen van SURF of medewerkers die door de contactpersoon als goed geïnformeerde over de OER materie werden aangewezen. 26 experts hebben op die manier de vragen beantwoord. Uit de resultaten blijkt dat de OER-ontwikkeling zich in Nederland in een aanloopfase bevindt. Een ontwikkeling die nog vooral door individuele medewerkers gedragen wordt. Sporadisch is een heel organisatieonderdeel (faculteit, school) van een universiteit of hogeschool actief op dit terrein. Er bestaat nog weinig beleid op instellingsniveau. Respondenten geven wel aan te verwachten dat er in de nabije toekomst meer aandacht zal komen voor open leermaterialen. Ruim 40 procent van de respondenten geeft aan dat er momenteel wel OER-beleid wordt ontwikkeld op niveau van organisatieonderdelen of van de instelling als geheel.

Er is een duidelijk verschil waarneembaar tussen hogescholen en universiteiten. Universiteiten zijn merkbaar actiever op dit punt. Uit de antwoorden blijkt dat universiteiten meer dan hogescholen de winst voor hun instelling zien. Ze zien bijvoorbeeld het (internationaal) profileren van de instelling als een belangrijk voordeel van OER.

© Tomas Schats

¹ In dit rapport wordt naast OER ook de term 'open leermaterialen' gebruikt als synoniem voor Open Educational Resources.

Inleiding

In dit rapport wordt verslag gedaan van het onderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot Open Educational Resources (OER) in de sector hoger onderwijs in Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van SURF en Wikiwijs.

Vanuit het SURF-programma Open Educational Resources (OER) en vanuit Wikiwijs willen SURF en Wikiwijs in het eerste kwartaal van 2012 een onderzoek laten uitvoeren om in kaart te brengen wat de stand van zaken met betrekking tot OER in het Nederlandse hoger onderwijs is en wat de ambities voor de toekomst zijn. Het gaat hierbij zowel om het in kaart brengen van concrete collecties met (potentieel) open leermaterialen als om beleidsinitiatieven op het gebied van OER. Een soort 'state-of-the-art' opname dus, met als doel inzicht te krijgen in de 'implementatiegraad' van OER in het Nederlandse hoger onderwijs, in kwantitatieve en kwalitatieve zin.

Het onderzoek is uitgevoerd onder alle universiteiten en (bekostigde) hogescholen in Nederland. Zij zijn in april 2012 verzocht om zowel via een elektronische vragenlijst als door middel van een telefonisch interview een aantal vragen te beantwoorden over het beleid en de beleidsvoornemens op het punt van implementatie en ondersteuning van OER-initiatieven in hun respectievelijke instellingen. 26 experts bij de verschillende instellingen hebben een beeld gegeven over de vraag hoe het gesteld is met de acceptatie van het concept OER bij instellingen binnen de sector hoger onderwijs en of er potentieel open leermaterialen beschikbaar zijn of komen. Drie centrale vragen in het onderzoek waren: Wordt op het hoogste niveau beleid ontwikkeld en als dat het geval is, wordt het dan ook geïmplementeerd? In welke mate worden open leermaterialen in de praktijk gebruikt of hergebruikt en worden er kwaliteitseisen aan gesteld? En ten slotte: Is een inventarisatie gemaakt van collecties en potentiële collecties van open leermaterialen.

Het denken over en het ontwikkelen van Open Educational Resources is nog volop in beweging; ook het concept 'openheid' zelf verandert voortdurend en is lang niet uitgekristalliseerd. Het verwijst voornamelijk naar de idee dat kennis een publiek goed is dat met zo weinig mogelijke technische, juridische of kostenrestricties gedeeld kan worden. Voor Open Educational Resources (OER) hanteren we in dit onderzoek de korte definitie zoals SURF die ook in haar publicaties gebruikt (Evertse, J. (SURF, 2011), *Open Educational Resources. Toegang tot hoger onderwijs voor iedereen.*):

"Open Educational Resources zijn open leermaterialen die online beschikbaar zijn voor (her)gebruik. Het kopiëren, bewerken en verspreiden van deze materialen is onder voorwaarden toegestaan. Er zijn geen restricties aan de vorm van de leermaterialen. Het kan gaan om losse leermaterialen zoals artikelen, presentaties of weblectures, maar ook om samengestelde leermaterialen zoals Open Courseware."

Kijkend naar de aantallen initiatieven nemen ontwikkelingen rond het aanbieden en gebruik van Open Educational Resources wereldwijd een hoge vlucht. De groep van overtuigde gebruikers groeit gestaag. Meer en meer materialen worden beschikbaar gesteld. Het SURF Trendrapport Open Educational Resources 2012 (Jacobi & van der Woert, 2012) heeft het over een 'internationale OER-beweging' waarvan de start in 2002 wordt toegeschreven aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Een aantal onderzoekers wijst op het positieve effect dat OER kan hebben op kennisuitwisseling, leren, innovatie, het veranderen van de innovatiecultuur in onderwijsorganisaties en het effect daarvan op leren. Over deze aanname bestaat nog weinig systematisch onderzoek. Wie de gebruikers zijn, hoe ze OER gebruiken, welke

waarde ze eraan toekennen, en hoe ze de kwaliteit beoordelen is nog nauwelijks onderzocht. Wel zijn data bekend die uit 'learning analytics' tellingen komen, maar ook die zijn moeilijk onderling vergelijkbaar zoals in het OECD rapport wordt aangegeven (OECD, 2007). Dit OECD onderzoek wordt gezien als de eerste systematische studie naar state of the art OER wereldwijd.

Ondanks vele initiatieven zijn open leermaterialen nog lang geen mainstream in onderwijsland. Over het waarom daarvan kan men theoretisch, vanuit modellen over acceptatie van nieuwe technologie, veronderstellingen maken over gepercipieerd nut voor de gebruikers of gebruiksgemak (Atkins et al., 2007), of men kan uitgaan van de theoretische beschrijving van de acceptatiefasen van innovatie van Rogers (1993).

In 2011 is het OPAL² rapport gepubliceerd (Andrade et al., 2011). Het rapport omvat een omvangrijke kwantitatieve studie naar het gebruik van Open Educational Resources (OER) en Open Educational Practices³ (OEP) in het Hoger Onderwijs en volwassenen onderwijs. De auteurs van het OPAL rapport onderscheiden twee fasen in de ontwikkeling en acceptatie van open leermaterialen. De huidige fase in Europa is in feite de eerste fase, vooral gericht op het ontwerpen van infrastructuur, tools en repositories. Er is sprake van subsidiering door de overheid en vanuit het bedrijfsleven.

In de volgende fase gaat het meer om het gebruiken van OER om innovatie in leren te realiseren, om kwaliteit te verbeteren en om de onderwijscultuur te veranderen. Het ontwikkelen van instellingsbeleid en de implementatie daarvan kan als de brug tussen deze twee fases gezien worden.

² OPAL = "Open Educational Quality Initiative" the international network to promote innovation and better quality in education and training through the use of open educational resources

³ In het OPAL project wordt de volgende definitie van OEP gehanteerd: "Educational Practices (OEP) are a set of activities around instructional design and implementation of events and processes intended to support learning. They also include the creation, use and repurposing of Open Educational Resources (OER) and their adaptation to the contextual setting."

1 Uitvoering van het onderzoek

1.1 Survey studie

In dit onderzoek stonden drie clusters van vragen centraal. Een eerste cluster ging over de mate waarin universiteiten en hogescholen visie ontwikkelen over open leermaterialen en daar ook daadwerkelijk beleid aan koppelen; het tweede cluster ging over het feitelijke gebruik en hergebruik van open leermaterialen in de onderwijspraktijk; een derde cluster vragen had als doel bestaande en potentiële collecties van open leermaterialen te inventariseren om een goed overzicht van de actuele stand van zaken rond OER in de sector te verkrijgen.

De gegevens zijn verzameld via een elektronische vragenlijst opgevolgd door een telefonisch interview.

Een elektronische vragenlijst is een effectieve en efficiënte methode om de respondenten, de SURF contactpersonen van het platform ICT en Onderwijs bij alle hogescholen en universiteiten, in korte tijd systematisch en volledig te bevragen. De data zijn aangevuld door het inzetten van een aanvullend kort telefonische interview. Dat interview beoogde gericht te checken of de vragenlijst duidelijk was en aansluitend de reacties op de open vragen te bespreken om zo tot goede interpretatie te komen van de informatie. In totaal hebben 26 experts de vragenlijst ingevuld; 7 antwoorden zijn afkomstig van universiteiten, 19 van hogescholen.

Non-respondenten zijn telefonisch benaderd om te achterhalen waarom men de vragenlijst niet had ingevuld en in hoeverre non respons gerelateerd was aan het thema van het onderzoek.

De elektronische vragenlijst bestond uit 17 vragen met een mogelijkheid om toelichting of commentaar te geven. Zoveel mogelijk is aangesloten bij het grote OPAL onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het EU project “Open Educational Quality Initiative” (Andrade et al., 2011).

OPAL hanteert een 3-stapsstructuur: de positionering van de instelling in het OEP traject, het creëren van een visie over OER en de implementatie van OER.

Met die indeling op de achtergrond hebben wij voor de volgende 3-stapsstructuur gekozen:

- 1) Visie en beleid: vragen over de visie op en beleidsplannen met betrekking tot Open Educational Resources binnen de onderwijsinstelling. Gericht op het in kaart te brengen van de mate waarin er sprake is van een gedeelde visie op open leermaterialen (beeld van de toekomst) en in hoeverre die visie is vertaald in beleidsplannen met concrete activiteiten om die visie te realiseren.
- 2) Implementatie en gebruik: vragen over de dagelijkse praktijk rondom de ontwikkeling en het (her)gebruik van Open Educational Resources.
- 3) Inventarisatie Open Educational Resources om in kaart te brengen welke Open Educational Resources er (potentieel) beschikbaar zijn in de sector hoger onderwijs in Nederland. De vragen worden gespecificeerd naar instelling, opleiding, vindplaats. Er is tevens gevraagd een indicatie te geven van ‘kansrijkheid’. Bij de inventarisatie van collecties werd niet zozeer gestreefd naar volledigheid. Nadruk lag op het voor het hele hoger onderwijs landschap in kaart brengen van OER-collecties die al vrij toegankelijk zijn en op het in kaart brengen van ‘gesloten’ leermaterialen die in potentie vrij toegankelijk gemaakt kunnen worden.

De antwoorden worden zover als mogelijk vergeleken met resultaten uit het Open Education Quality Initiative (OPAL) dat in 2011 werd uitgevoerd door een consortium van zeven Europese en niet-Europese partners en met de OECD studie uit 2007 ‘Giving Knowledge for Free: the Emergence of Open Educational Resources’.

1.2 Proces

Er is gewerkt met een online vragenlijst waarbij gebruikgemaakt is van Questback. Beoogde respondenten waren de 52 contactpersonen van het platform ICT & Onderwijs van SURF of de personen die door hen in een instelling als respondent werden aangeduid. In totaal ging het daarbij om respondenten van 37 bekostigde Nederlandse hogescholen en 15 universiteiten die aangeschreven werden op basis van een actuele namenlijst die door SURF ter beschikking gesteld werd. Uitgangspunt was dat de beoogde respondent goed zicht heeft op OER beleid, expertise en aanwezigheid binnen de instelling.

1.3 Procedure

Voorafgaand aan het toesturen van de uitnodiging om de vragenlijst in te vullen heeft SURF het onderzoek op twee manieren aangekondigd bij de contactpersonen: tijdens de contactpersonendag in februari 2012 en in een e-mailbericht (met een bijlage met een beknopte beschrijving van het onderzoek) in maart 2012.

De elektronische vragenlijst en een begeleidende mail zijn aan elke respondent op 20 maart 2012 aangeboden. In de mail is het onderzoek beschreven, wordt om medewerking gevraagd en is het tijdsplan beschreven. Tevens is er geattendeerd op de mogelijkheid een andere respondent van de instelling voor het invullen van de survey aan te duiden. Op 4 april is per e-mail een herinnering gestuurd aan alle contactpersonen van wie tot de 'deadline' van 30 maart nog geen reactie was ontvangen.

Vervolgens werd elke contactpersoon binnen twee weken na het invullen van de survey telefonisch benaderd. In dat telefonische interview werd een algemene reactie gevraagd op de vragenlijst en een toelichting op onderdelen, met name rond de input van de respondenten bij de open vragen. Het doel van dit telefonische interview was tweeledig: (1) verrijking van informatie en (2) registreren van eventuele vragen en opmerkingen. De telefonische interviews zijn aan de hand van een protocol uitgevoerd door twee onderzoekers.

Separaat is er telefonisch navraag gedaan bij non-respondenten, dit om vast te stellen wat de belangrijkste redenen zijn voor non-respons en tegelijkertijd te controleren of de juiste persoon benaderd is voor dit thema cq. of deze contactpersoon bij een eventueel volgend onderzoek over open leermaterialen de meest aangewezen contactpersoon is. Verder is deze non-respondenten belronde ingezet om zicht te krijgen op de belangrijkste redenen voor het niet invullen van de vragenlijst. Alle non-respondenten zijn daartoe telefonisch benaderd tussen 23 april en 15 mei. Na de eerste maal 'geen gehoor' is een tweede poging gedaan, doorgaans op een ander tijdstip en andere weekdag. Na een tweede 'geen contact' is niet verder contact gezocht.

2 Resultaten

De rapportage bestaat uit drie delen. Een eerste deel gaat over de vraag in welke mate instellingen een visie hebben op open leermaterialen en er ook beleid over ontwikkelen. Ook wordt gekeken naar de motieven om dat al dan niet te doen (par. 3.1).

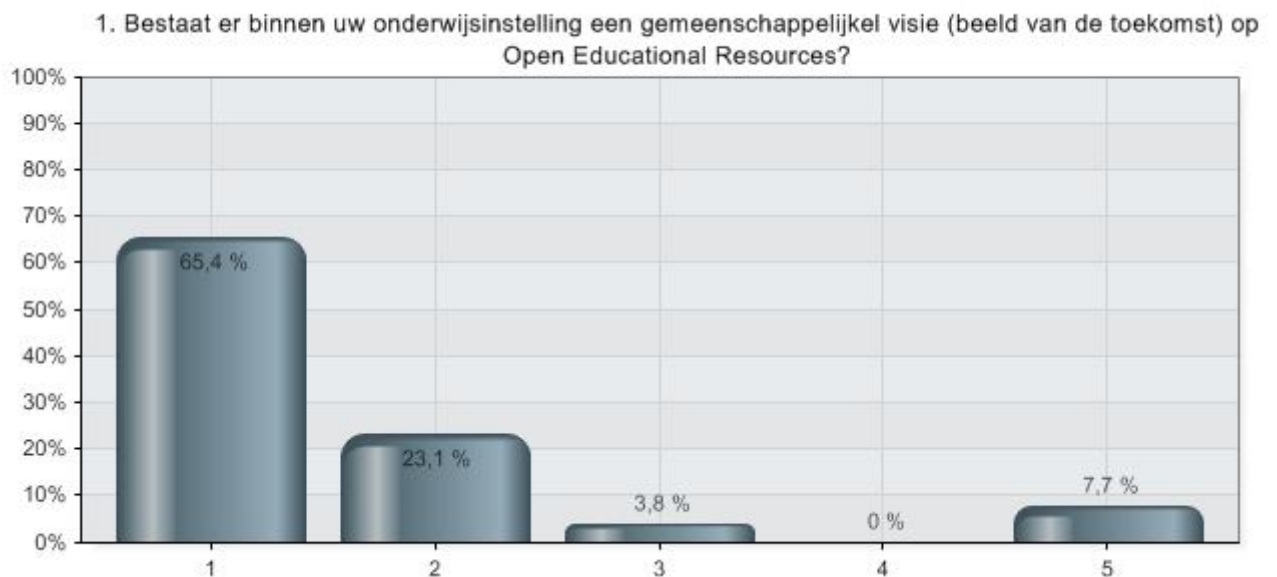
Het tweede deel beschrijft de resultaten met betrekking tot de ontwikkeling en het gebruik van OER door docenten en de beleidsmatige ondersteuning daarvan. In dat deel wordt ook ingegaan op de vraag in hoeverre en hoe bij instellingen gezorgd wordt dat de kwaliteit van open leermaterialen aan de maat is (par. 3.2).

In het derde deel ten slotte worden (potentiële) OER collecties geïnventariseerd (par. 3.3).

Waar mogelijk wordt een vergelijking gemaakt met de informatie uit het OPAL en het OECD onderzoek.

2.1 Visie en beleid

De vraag naar de mate waarin hogescholen en universiteiten een visie over OER ontwikkelen, die visie ook vormgeven in beleid en de motieven daarvoor is in een vijftal items aan de orde gesteld in het eerste deel van de vragenlijst onder de noemer 'Gemeenschappelijke visie (beeld van de toekomst) op Open Educational Resources'. Zoveel als mogelijk worden antwoorden van universiteiten en hogescholen vergeleken omdat dit twee duidelijk te onderscheiden groepen zijn. In een aantal gevallen is tevens informatie uit het OPAL of het OECD onderzoek beschikbaar, die ter vergelijking wordt weergegeven.

1. Nee, er is geen sprake van een gedeelde visie ($n=17$, waarvan $wo=2$; $hbo=15$);
2. Ja, er begint een gedeelde visie te ontstaan ($n=6$, waarvan $wo=2$ $hbo=4$);
3. Ja, er is een heldere en gedeelde visie ($n=1$, waarvan $wo=1$);
4. Weet ik niet ($n=0$);
5. Anders, namelijk... ($n=2$, waarvan $wo=2$)

Er blijkt nog nauwelijks sprake van een gedeelde visie op open leermaterialen (beeld van de toekomst) in de sector hoger onderwijs. Op deze vraag antwoordt slechts 3,8% dat er binnen hun instelling een heldere en gedeelde visie is, terwijl 65,4% zegt dat daarvan geen sprake is; 23,1% geeft aan dat er wel een gedeelde visie begint te ontstaan.

Er is een belangrijk verschil tussen universiteiten en hogescholen te constateren op dit punt; het percentage respondenten dat stelt dat er geen sprake is van een gedeelde visie is 29% bij de wo-instellingen en 79% bij het hbo.

De commentaren die respondenten in de toelichting of in de telefonische interviews aangeven, weerspiegelen de aarzeling van colleges om beleid te ontwikkelen rond OER. Men geeft aan in de toekomst wel ontwikkelingen te verwachten.

In de schriftelijke toelichting en/of in de opvolgende telefonische interviews met respondenten geeft een drietal instellingen (hbo) aan dat ze door de aard van opleiding (in kunst domein) en/of hun focus (te specifiek) niche speler zijn. OER speelt nog niet in specifieke sectoren zoals in het kunstonderwijs. Daarom ziet men nu geen aanleiding tot ontwikkelen van OER-beleid. Ook in de nabije toekomst ziet men dat niet gebeuren. Eén instelling (hbo) geeft aan dat de openheid en het gezamenlijk delen voor specifieke componenten van het vakgebied, en daarmee van de opleiding, op gespannen voet staat met aspecten van vertrouwelijkheid en geheimhouding die eigen is aan de beroepsgroep. Deze instelling verwacht dat er op termijn een gedifferentieerd OER-beleid ontwikkeld zal worden, telkens passend bij de aard van het vak (beroep) en de instelling.

Discussies over visie en beleid met betrekking tot OER binnen instellingen hangen veelal samen met de positionering van de instelling in het toekomstige speelveld (2x wo, 3x hbo). Instellingen (3xhbo) geven aan dat er momenteel belangrijkere zaken spelen zoals onderwijskwaliteit, professionalisering van docenten en studenttevredenheid. Drie instellingen (2xwo, 1xhbo) geven aan dat er wel een gedeelde visie aan het ontstaan is. Eén instelling (hbo) geeft aan vooruitlopend op beleid al wel voorwaarden te creëren voor het ontwikkelen van OER binnen de organisatie (Creative Commons licenties, cursussen).

De resultaten zijn in grootte vergelijkbaar met de conclusies die in de OPAL studie en het OECD onderzoek getrokken worden. Beide onderzoeken geven aan dat gebrek aan visie en als gevolg daarvan gebrek aan institutionele ondersteuning belangrijke barrières zijn in de ontwikkeling van OER. In het OPAL onderzoek onderschrijven respondenten het belang van ondersteuning en van erkenning van OER projecten en initiatieven door het management.

Aansluitend op de vraag naar het bestaan van een visie op open leermaterialen is in vraag 3 gevraagd naar OER-beleid met concrete activiteiten om die visie op open leermaterialen te realiseren:

3. Is er binnen uw onderwijsinstelling sprake van beleid m.b.t. Open Educational Resources, met concrete activiteiten om de visie op open leermaterialen te realiseren?

1. Nee, er is geen beleid, noch op instellingsniveau noch binnen onderdelen (faculteiten/domeinen/schools) (n=13, waarvan wo=0, hbo=13);
2. Nee, maar er wordt momenteel wel beleid ontwikkeld op instellingsniveau (n=6; waarvan wo=2, hbo=4);
3. Nee, maar er wordt momenteel wel beleid ontwikkeld door een of meer onderdelen (faculteiten/domeinen/schools) (n=5, waarvan wo=3; hbo=2);
4. Ja, er is beleid maar dat wordt (nog) niet daadwerkelijk uitgevoerd (n=0);
5. Ja, er is beleid en dat wordt ook daadwerkelijk uitgevoerd door een of meer onderdelen (faculteiten/domeinen/schools) (n=1; wo=1);
6. Ja, er is beleid en dat wordt ook daadwerkelijk instellingsbreed uitgevoerd (n=1; wo=1);
7. Weet ik niet (n=0);
8. Anders, namelijk... (n=0).

In de helft van de instellingen wordt op geen enkel niveau beleid gevoerd; 23,1% van de respondenten geeft aan dat er momenteel wel OER-beleid wordt ontwikkeld op instellingsniveau; voor 19,2% geldt dat er OER-beleid ontwikkeld wordt door organisatieonderdelen. Nog niet bij alle instellingen die een visie hebben of ontwikkelen heeft dat geleid tot beleid. Dat is voornamelijk slechts bij 2 instellingen uit de responsgroep het geval. Alle instellingen die zeggen dat er een visie aan het ontstaan is geven aan dat ze bezig zijn met het ontwikkelen van beleid.

Kijken we naar de verdeling van universiteiten en hogescholen dan blijkt dat het de hogescholen in de responsgroep zijn waar geen beleid gevoerd wordt. Bij drie universiteiten in de responsgroep wordt beleid ontwikkeld door organisatieonderdelen.

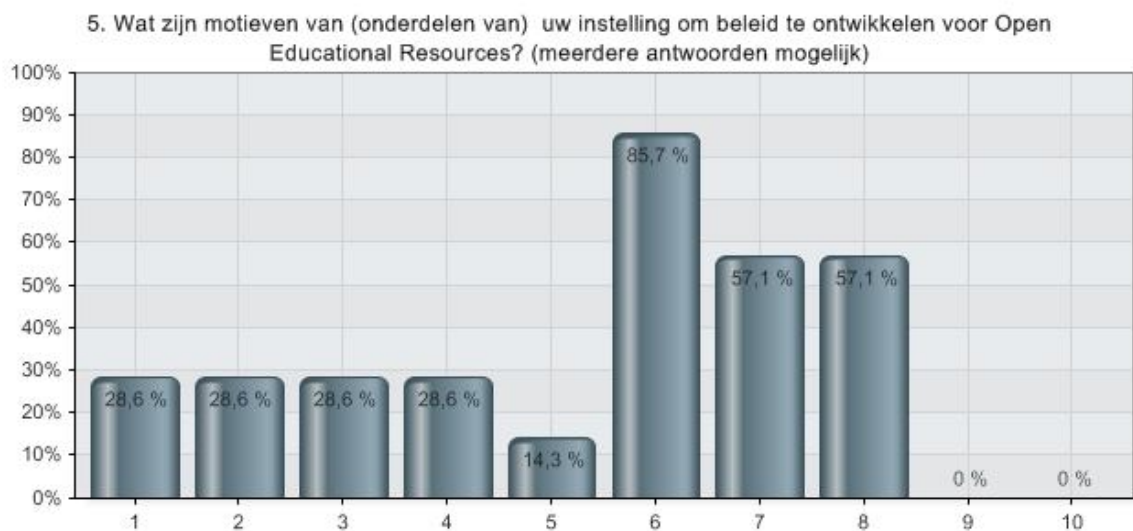
Bij het hbo zegt 68% dat er geen beleid is op instellingsniveau, noch binnen onderdelen. 21% geeft aan dat op instellingsniveau beleid ontwikkeld wordt, en voor 11% geldt dat door één of meer onderdelen beleid ontwikkeld wordt.

In de telefonische follow-up onder respondenten werd 5 maal, waarvan 3xhbo, aangegeven dat er nog geen beleid is en in 2 gevallen ook dat dit niet te verwachten is omdat er in deze tijden andere zaken prioriteit hebben zoals de zorg voor de kwaliteit van onderwijs, professionaliteit van docenten en studenttevredenheid. In het non-respondenten onderzoek wordt het ontbreken van OER-beleid in combinatie met een lage prioriteit van OER als thema voor beleidsontwikkeling op korte termijn, door vrijwel alle non-respondenten bij telefonische navraag genoemd als belangrijkste reden voor de bewuste keuze om de OER vragenlijst niet in te vullen.

Relateren we deze vraag aan de vraag naar visie dan blijkt dat van de 17 instellingen die in de vragenlijst aangeven dat er geen sprake is van een gedeelde visie 11 instellingen aangeven dat er

ook geen beleid is, noch op instellingsniveau, noch binnen onderdelen. Men kan voorzichtig de conclusie trekken dat voor deze groep (42%) het thema OER niet speelt binnen de organisatie. Voor de andere instellingen (58%) geldt dat er beleid bestaat of dat er over nagedacht wordt. Als hierbij echter meegeteld wordt dat de non respons voor een belangrijk gedeelte bestaat uit instellingen die geen beleid voeren, en dat ook niet verwachten te doen op korte termijn, moet geconcludeerd worden dat het percentage instellingen waar het thema niet speelt groter is.

In vraag 5 komen motieven aan de orde om beleid te ontwikkelen voor Open Educational Resources:

1. Om de drempel voor toegang tot het hoger onderwijs te verlagen en een breed publiek toegang te geven tot ons onderwijs (n=2; waarvan wo=2);
  2. Om het onderwijs efficiënter in te richten (n=2; waarvan wo=2);
  3. Om het studiesucces te verhogen (n=2; waarvan wo=1, hbo=1);
  4. Om de kwaliteit van de leermaterialen te verbeteren (n=2; waarvan wo=1, hbo=1);
  5. Om kosten te besparen (n=1; waarvan wo=1);
  6. Om onze instelling (internationaal) te profileren (n=6; waarvan wo=5, hbo=1);
  7. Om de juiste studenten aan te trekken en hen te helpen een juiste studiekeuze te maken (n=4; waarvan wo=3, hbo=1);
  8. Om nieuwe doelgroepen te bereiken (n=4; waarvan wo=4);
  9. Weet ik niet (n=0);
  10. Anders, namelijk... (n=0)
- | Totaal n=7 (waarvan wo=5, hbo=2)

Niet alle respondenten die aangeven dat er bij hun instelling beleid ontwikkeld wordt geven daarvoor ook de motieven aan. Uit de 7 antwoorden op deze vraag blijkt dat 'de instelling internationaal profileren' als belangrijkste motief wordt gezien beleid over open leermaterialen te ontwikkelen. Andere belangrijke motieven zijn dat men de juiste studenten wil aantrekken, studiekeuzers wil helpen een juiste studiekeuze te maken, en dat men nieuwe doelgroepen wil bereiken. De twee instellingen uit de responsgroep die zeggen dat er beleid bestaat dat ook uitgevoerd wordt geven daar verschillende motieven voor. Beide geven aan dat het willen verlagen van de drempel tot het hoger onderwijs een motief is, alsook het willen profileren van de instelling. Als we kijken naar de uitsplitsing van deze data tussen universiteiten en hogescholen blijken de gegevens uit de bovenstaande tabel nagenoeg helemaal betrekking te hebben op de universiteiten.

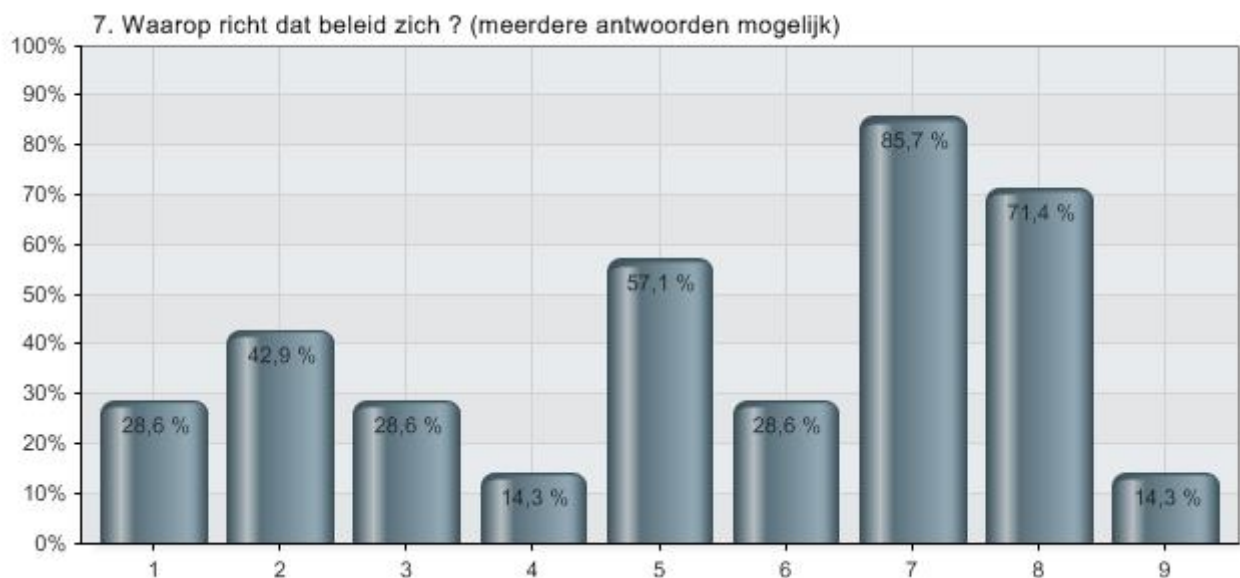
De motieven zijn in twee categorieën onder te verdelen (OECD, 2007): de onderwijskundige en de economische. De eerste vier motieven die in de vraagstelling genoemd zijn behoren tot de onderwijskundige categorie, de motieven 5 tot en met 8 zijn meer economische motieven.

Uit OECD onderzoek (2007) blijkt dat bij instellingen een combinatie van onderwijskundige en economische motieven van belang zijn. Voor wat betreft de onderwijsgerelateerde motieven worden genoemd het principiële, altruïstisch, delen van kennis en de plicht kennis te delen omdat het verwerven ervan uit de algemene middelen betaald is. Met betrekking tot content ontwikkeling refereert de OECD op basis van ervaringen met Open Access aan het positieve effect van delen onder het motto “What you give, you receive back improved”.

Meer economische motieven zijn de public relations functie naar nieuwe studenten toe, het aanbieden van stukken leerstof als teaser voor belangstellende studenten en het stimuleren van hergebruik en innovatie bij een instelling.

Individuele docenten noemen economische maar vooral ook professionele motieven, zoals het motief om de best mogelijke en flexibele materialen te kunnen gebruiken. Instellingen noemen in de eerste plaats economische motieven en noemen vaak ‘het risico van niets doen’ en daardoor een marktaandeel in studenten, technologische kennis en fondsen te verliezen. De OECD studie vermeldt geen kwantitatieve verdeling van de motieven.

Waar is de ondersteuning van OER dan voornamelijk op gericht ?

1. Op het aanbieden van financiële ondersteuning voor de ontwikkeling van OER (n=2; waarvan wo=2);
  2. Op het aanbieden van inhoudelijke/didactische ondersteuning bij het ontwikkelen van OER (n=3; waarvan wo=2, hbo=1);
  3. Op het aanbieden van juridische ondersteuning bij vraagstukken rondom OER (n=2; waarvan wo=1, hbo=1);
  4. Op het ontwikkelen van heldere richtlijnen m.b.t. het gebruik van Creative-Commons licenties (n=1; waarvan wo=1);
  5. Op het aanbieden van technische ondersteuning bij de productie van OER (n=4; waarvan wo=3, hbo=1);
  6. Op het aanbieden van tools voor het maken van OER (n=2; waarvan wo=2);
  7. Op het vergroten van de awareness over OER binnen de instelling (n=6; waarvan wo=4, hbo=2);
  8. Op het delen van OER binnen de instelling (n=5; waarvan wo=3, hbo=2);
  9. Anders, namelijk:.. (n=1).
- | Totaal N=7(waarvan wo=5, hbo=2)

De meest frequent voorkomende vorm van ondersteuning van OER is het vergroten van awareness (85,7%). Ook het delen van OER binnen de instelling wordt relatief vaak genoemd (71,4%). Een derde vorm waarop beleid zich richt om OER te stimuleren is het aanbieden van

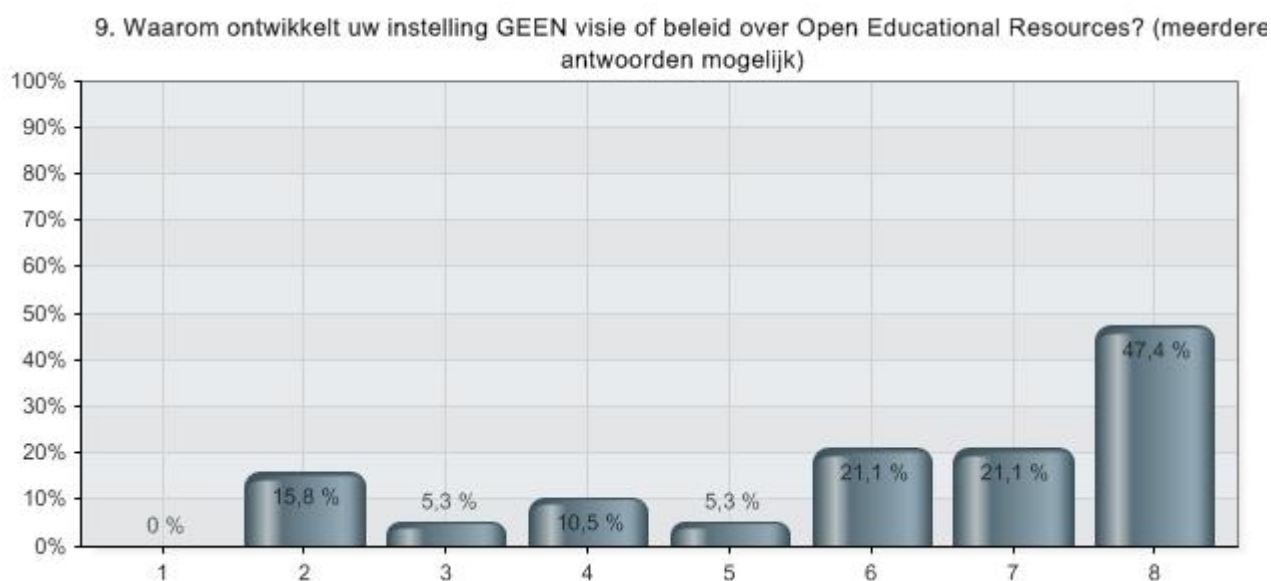
technische ondersteuning bij de productie van open leermaterialen (57,1%). Het ontwikkelen van heldere richtlijnen wordt het minst genoemd.

Kijken we naar universiteiten en hogescholen afzonderlijk, dan blijkt de respons dezelfde als bij de vorige vraag. Uit de antwoorden blijkt dat het vergroten van awareness in de beide sectoren belangrijk is maar toch het vaakst voorkomt in het wo. De mate van ondersteuning en de diversiteit van de beleidsinitiatieven bij het wo blijkt ruimer dan bij het hbo. De weinige instellingen die financiële of juridische ondersteuning bieden zijn alle wo-instellingen.

Wat zijn de argumenten van instellingen om geen beleid te ontwikkelen over Open Educational Resources ?

Argumenten om geen visie of beleid over OER te ontwikkelen zijn in de eerste plaats het ontbreken van (inhoudelijke, technische of juridische) expertise op het gebied van open leermaterialen binnen de onderwijsinstelling; 21.1% van de respondenten geeft dit als een reden aan. Ook het feit dat bestuurders de meerwaarde van OER niet inzien wordt een aantal keer als motief genoemd. Dit geldt voor 15.8% van de respondenten. Dat beeld wordt bevestigd door de telefonische interviews.

Uit de telefonische interviews komt naar voren dat men niet met OER bezig is omdat men andere zaken aan het hoofd heeft gezien de politieke situatie en de bezuinigingen op onderwijs. Soms worden ook argumenten op instellingsvlak genoemd, zoals de mate van specialisatie van de opleiding (bijvoorbeeld de modeacademie), of de mate waarin geheimhouding een rol speelt (bijvoorbeeld politieopleidingen).

1. Er is twijfel over de kosten-baten/ het verdienmodel (n=0);
  2. Bestuurders van mijn onderwijsinstelling zien er de meerwaarde niet van in (n=3; waarvan wo=1, hbo=2);
  3. Bestuurders van mijn onderwijsinstelling vinden het nog te vroeg om hierover al beleid te ontwikkelen (n=1; waarvan wo=1);
  4. Er is scepsis bij onze docenten (n=2; waarvan wo=1, hbo=1);
  5. Mijn onderwijsinstelling wil geen voorloper zijn op dit gebied (n=1; waarvan hbo=1);
  6. Binnen mijn onderwijsinstelling ontbreekt de expertise op het gebied van OER (n=4; waarvan hbo=4);
  7. Weet ik niet (n=4; waarvan hbo=4);
  8. Anders, namelijk:... (n=9; waarvan hbo=9).
- | Totaal N=19 (waarvan wo=2, hbo=17)

Kijken naar het verschil tussen universiteiten en hogescholen leert dat bij deze laatste sector vooral het gebrek aan expertise genoemd wordt.

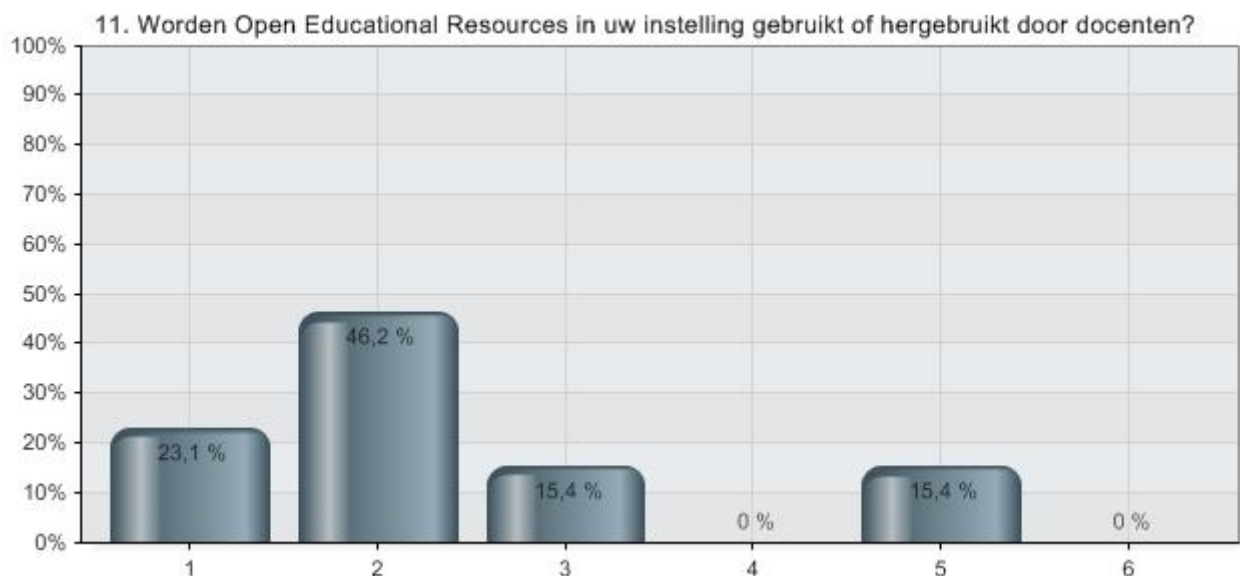

In de categorie 'anders' noemen respondenten nog een aantal aanvullende argumenten om geen beleid te ontwikkelen. Het betreft hier enkel herhalingen van eerder bij vraag 1 en/of 3 genoemde aspecten.

2.2 Implementatie, gebruik en hergebruik

In het eerste gedeelte van het onderzoek is nagegaan of er op instellingsniveau een visie bestaat op OER, of er beleid ontwikkeld wordt en waarom dat al dan niet gebeurt. In het tweede deel van het onderzoek richten we de aandacht op wat er in de praktijk gebeurt op het niveau van afdelingen, faculteiten of individuele medewerkers. Is er sprake van gebruik of hergebruik van open leermaterialen? Om hierover informatie te verzamelen zijn drie vragen gesteld. Er is gevraagd naar gebruik en hergebruik van open leermaterialen, naar de mate waarin dit ondersteund wordt en naar de kwaliteitseisen die aan open leermaterialen gesteld worden.

De resultaten van de survey wijzen erop dat OER op dit ogenblik in de sector hoger onderwijs in Nederland nog sterk een bottom-up beweging is; individuele medewerkers gebruiken of hergebruiken OER (46,2%). In een beperkt aantal gevallen is er beleid op het niveau van de faculteit, maar dat lijkt een uitzondering te zijn (15,4%).

1. Nee, dat gebeurt niet (n=6; waarvan hbo=6);
  2. Ja, het zijn met name individuele medewerkers die OER (her)gebruiken (n=12; waarvan wo=3; hbo=9);
  3. Ja, sommige onderdelen (faculteiten/domeinen/schools) van mijn instelling (her)gebruiken OER (n=4; waarvan wo=4);
  4. Ja, Open Educational Resources worden (her)gebruikt in de hele instelling en zijn ingebed in de dagelijkse praktijk (n=0);
  5. Ik weet het niet (n=4; waarvan hbo=4);
  6. Anders, namelijk... (n=0).
- | Totaal 26 respondenten; (waarvan wo=7, hbo=19)

Opsplitsing in universiteiten en hogescholen laat zien dat alleen hbo-instellingen zeggen dat er geen gebruikgemaakt wordt van open leermaterialen (31,5%). Wel maken individuele medewerkers gebruik van OER. De resultaten voor universiteiten en hogescholen zijn hier sterk vergelijkbaar. Bij het wo is dat 42,8% en bij het hbo 47,3%. Het gebruik door docenten wijst op een kloof tussen de initiatieven van individuele medewerkers en het instellingsbeleid. Deze kloof wordt ook duidelijk vastgesteld in de OPAL studie.

Wel signaleren de geïnterviewden expliciet belangstelling bij docenten om open leermateriaal in

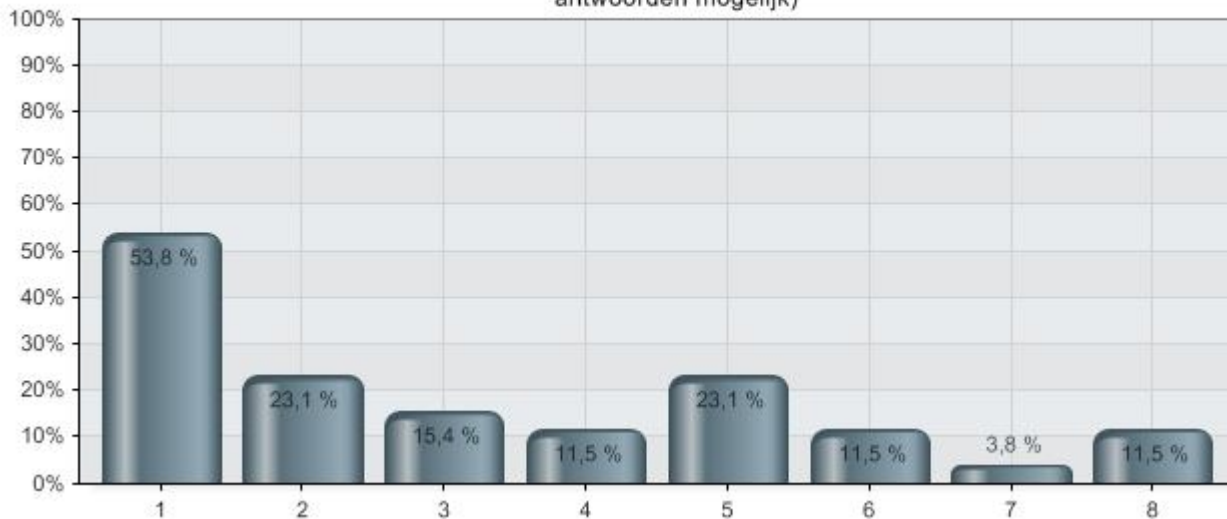
onderwijs te gebruiken (2xwo, 3xhbo), meestal in het kader van de zoektocht naar het beste en meest adequate materiaal. Soms wordt OER zelf ontwikkeld. Indruk is dat er vaker sprake is van gebruik van open materiaal van elders. Vraag is (1xhbo) in hoeverre docenten weet hebben van de mogelijkheden en waarop gelet moet worden om bijvoorbeeld de kwaliteit van materiaal te beoordelen.

Op de vraag naar de ondersteuning van de ontwikkeling van open leermaterialen door de instelling, blijkt dat van ondersteuning bij meer dan de helft van de instellingen geen sprake is (54%). Waar dat wel het geval is richt de ondersteuning zich vooral op het aanbieden van technische, inhoudelijke of onderwijskundige ondersteuning.

De analyse van het verschil tussen universiteiten en hogescholen leert dat vooral bij het hbo ondersteuning ontbreekt. Als er wel sprake is van ondersteuning dan richt die zich op inhoudelijke en onderwijskundige aspecten. Bij het wo komt het ontbreken van alle steun minder vaak voor; technische ondersteuning komt het vaakste voor. Vergelijking van de gegevens over gebruik enerzijds en ondersteuning daarvan aan de andere kant leert dat het gebruik door individuele medewerkers door de instelling minder sterk ondersteund wordt dan het gebruik door hele organisatieonderdelen. Aanwezigheid van financiële ondersteuning, juridische ondersteuning en het ontwikkelen van heldere richtlijnen wordt enkel genoemd door instellingen die aangeven dat (ook) organisatieonderdelen OER (her)gebruiken.

Een causale relatie tussen gebruik en beleid is aan de hand van de bovenstaande data niet te leggen. Een antwoord op de vraag of een instelling beleid ontwikkelt als onderdelen zich met open leermaterialen gaan bezighouden of dat instellingsbeleid de onderdelen van de organisatie op dit punt stimuleert is niet te geven.

13. Biedt uw instelling ondersteuning bij de ontwikkeling van Open Educational Resources? (meerdere antwoorden mogelijk)

1. Nee, de ontwikkeling van OER wordt niet ondersteund (n=14; waarvan wo=3, hbo=11);
2. Ja, door het aanbieden van inhoudelijke/onderwijskundige ondersteuning (n=6; waarvan wo=2, hbo=4);
3. Ja, door het aanbieden van juridische ondersteuning rondom OER op het gebied van auteursrechten en Creative Commons-licenties (n=4; waarvan wo=2; hbo=2);
4. Ja, door het aanbieden van financiële ondersteuning (n=3; waarvan wo=2, hbo=1);
5. Ja, door het aanbieden van technische ondersteuning bij de productie van OER (n=6; waarvan wo=4, hbo=2);
6. Ja, door het aanbieden van activiteiten op het gebied van docentprofessionalisering (n=3; waarvan wo=2, hbo=1);
7. Ik weet het niet (n=1; waarvan hbo=1);
8. Anders, namelijk:.... (n=3; waarvan wo=1, hbo=2).

| Totaal N=26 (waarvan wo=7, hbo=19)

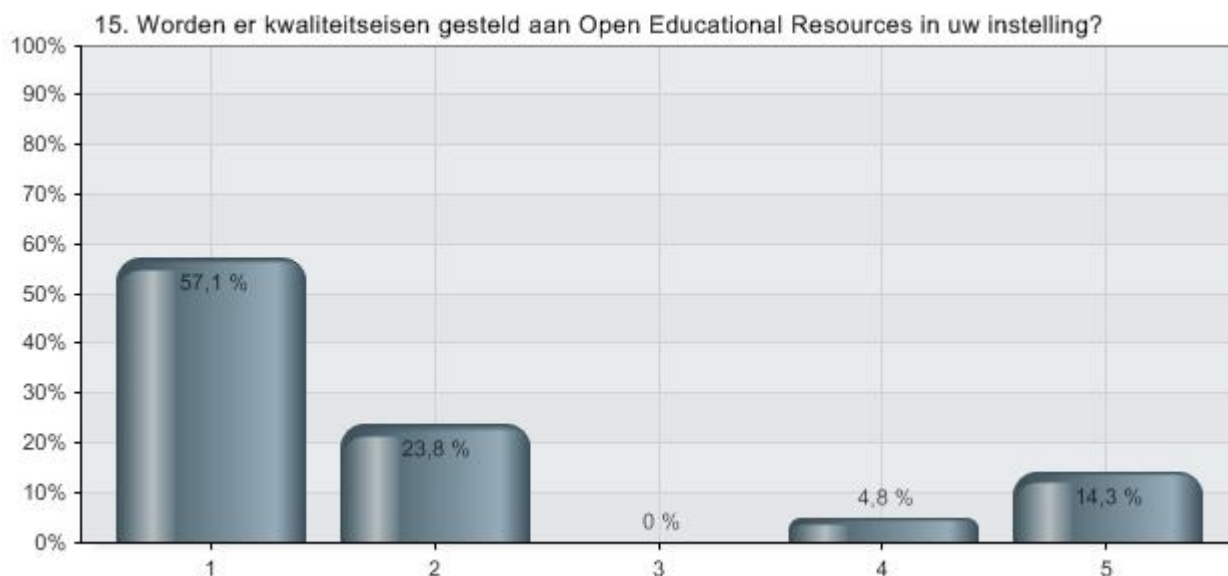
Verdere toelichtingen bij de vraag naar de ondersteuning herhalen de antwoordopties. Een nieuw element daarbij is de interne online uitwisseling van materialen die verder niet openbaar zijn of niet openbaar gemaakt kunnen worden.

De OECD studie gaat niet specifiek in op verschillende manieren waarop organisaties de ontwikkeling van OER kunnen onderschrijven, maar ondersteunt de stelling dat de OER-beweging niet tegen te houden is, en dat uiteindelijk noch subsidiemodellen noch nationaal beleid een beslissende rol zullen spelen.

In de OPAL studie geven respondenten aan overtuigd te zijn van het nut en de noodzaak om beleid te ontwikkelen m.b.t. de ontwikkeling van OER. Maar ze geven tevens aan dat dit in de praktijk weinig gebeurt. Op de vraag naar het belang van een aantal ondersteunende factoren zien we in de OPAL studie het volgende antwoordpatroon van respondenten die beleid 'zeer belangrijk' of 'belangrijk' vinden: het vergroten van awareness (72%), erkenning van inspanningen (72%), lokale aanpassingen aan bestaande OER materialen (bijv. vertalingen) (64%), steun bij licentie en copyright issues (45%), regelgeving over kwaliteitsborging (72%), technische ondersteuning (64%).

Worden er kwaliteitseisen gesteld aan Open Educational Resources ?

De meeste instellingen in de respons stellen geen kwaliteitseisen aan open leermaterialen. Ze maken geen deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem (57%). Slechts in een aantal gevallen (23%) is dat wel het geval. Relateren we de vraag naar het bestaan van kwaliteitseisen aan de vraag naar het gebruik van open leermaterialen, dan blijkt dat het stellen van kwaliteitseisen gerelateerd aan een systeem van interne kwaliteitszorg vooral voorkomt in gevallen waarin organisatieonderdelen van een instelling gebruikmaken van open leermaterialen. Dit geldt voor 3 van de 4 instellingen. Wanneer individuele medewerkers OER gebruiken of hergebruiken worden nauwelijks kwaliteitseisen gesteld. Slechts één instelling geeft aan dat kwaliteitseisen worden gesteld aan open leermateriaal van individuele medewerkers.

1. Nee, er worden geen kwaliteitseisen gesteld aan OER. OER maken geen deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem (n=12; waarvan wo=2; hbo=12) ;
2. Ja, er worden kwaliteitseisen gesteld aan OER, ze maken deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem. Hoe dat gebeurt verschilt per onderdeel (n=5; waarvan wo=4, hbo=1);
3. Ja, er worden instellingsbreed kwaliteitseisen gesteld aan OER. OER maken deel uit van het instellingsbrede kwaliteitszorgsysteem (n=0).
4. Ik weet het niet (n=1; waarvan hbo=1);
5. Anders, namelijk... (n=3, waarvan wo=1; hbo=2) | Totaal n=21; waarvan wo=7; hbo=14)

Kijken we naar het onderscheid tussen universiteiten en hogescholen dan blijkt dat 71% van de hbo-respondenten zegt dat er geen kwaliteitseisen gesteld worden. Bij het wo zegt 28,5% dat er geen kwaliteitseisen worden gesteld aan open leermaterialen, en dat die geen deel uitmaken van het interne kwaliteitszorgsysteem. In het wo maken kwaliteitseisen vaker deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem (57,1%).

Een respondent geeft aan dat de kwaliteitseisen kunnen verschillen naar gelang het distributiekanaal dat gebruikt wordt. Zo kent informatie in het interne 'kennisnet' van de instelling verschillende validatieniveaus. Andere typen leermaterialen, zoals PowerPoint-presentaties worden enkel op huisstijlcriteria getoetst.

Eerder werd reeds aangegeven dat respondenten overtuigd zijn van het nut en de noodzaak om beleid te ontwikkelen m.b.t. de ontwikkeling van OER, maar dat dit in de praktijk weinig gebeurt.

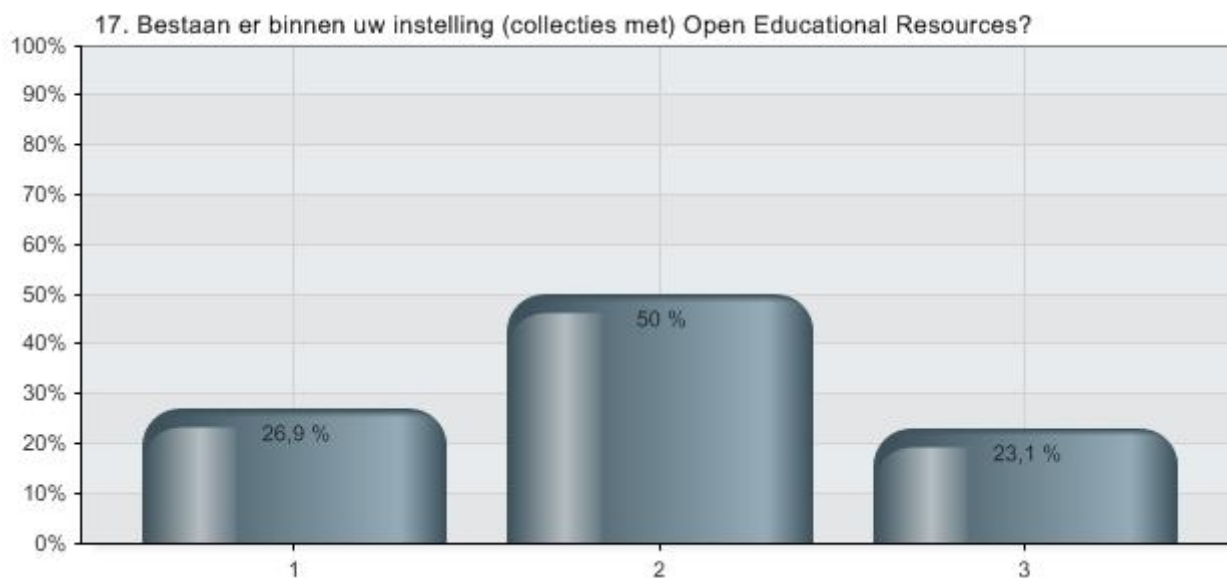
79% van de respondenten uit het OPAL onderzoek geeft aan dat de kwaliteit van OER een probleem is. De OECD studie gaat niet in op de ondersteuning van beleid met betrekking tot kwaliteit, maar bespreekt mogelijke opties om als gebruiker kwaliteit te valideren. De verschillende alternatieven zijn samen te vatten langs de dimensie 'open of gesloten' enerzijds en 'gecentraliseerd of gedecentraliseerd' aan de andere kant. Voorbeelden zijn peer reviews, gebruikmaken van interne kwaliteitssystemen van de instelling, ratings en commentaren van gebruikersvragen.

2.3 Inventarisatie van bestaande en potentieel open leermaterialen

In het derde deel van het onderzoek is aan respondenten gevraagd een overzicht te geven van materiaal dat beschikbaar is of potentieel beschikbaar kan komen als OER. Zeven instellingen hebben aangegeven dat ze open leermaterialen aanbieden of potentieel kunnen aanbieden. De beschrijving van de resultaten over het type leermaterialen en de manier waarop die worden uitgeleverd is gebaseerd op de antwoorden van deze zeven instellingen. Het gaat hierbij om 5 universiteiten en 2 hogescholen. Dit derde deel is in de online vragenlijst als volgt toegelicht:

“Met dit onderzoek willen we ook graag in kaart brengen welke Open Educational Resources er al beschikbaar zijn in de sector hoger onderwijs. Voor de duidelijkheid herhalen wij hier nog een keer de definitie: Open Educational Resources zijn leermaterialen die online beschikbaar zijn voor (her)gebruik. Het kopiëren, bewerken en verspreiden van deze materialen is onder voorwaarden toegestaan, bijvoorbeeld met naamsvermelding van de auteur(s). Er zijn geen restricties aan de vorm van de leermaterialen. Het kan gaan om losse leermaterialen zoals artikelen, presentaties of weblectures, maar ook om samengestelde leermaterialen zoals open courseware.”

Op de vraag naar het bestaan van OER-collecties in de instelling antwoordt de helft van de respondenten dat die in de instelling niet bestaan. Slechts 26,9 % van de respondenten zegt dat er bij hun instelling OER bestaan. Opvallend hier is het hoge percentage respondenten (23,1%) dat zegt hiervan niet op de hoogte te zijn. Het is duidelijk dat de instellingen die zeggen geen collecties of potentiële collecties te hebben grotendeels dezelfde zijn als de instellingen waar geen visie op open leermaterialen bestaat (vraag 1). Van de 13 instellingen die zeggen geen collecties te hebben zijn er 12 die ook zeggen dat er bij hun instelling geen visie bestaat op OER. Van de 7 instellingen die aangeven dat ze wel over collecties beschikken zijn er 3 die aangeven dat daarover bij hun instelling geen sprake is van een gedeelde visie.

1. Ja (n=7; waarvan wo=5; hbo=2);

2. Nee (n=13; waarvan wo=1; hbo=12);

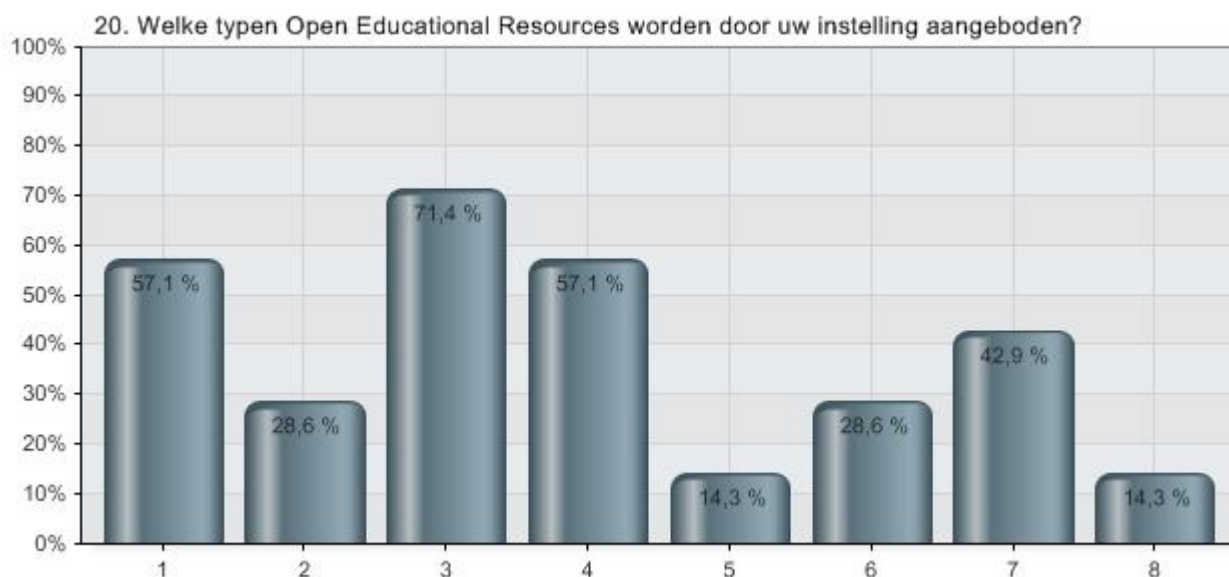
3. Weet ik niet (n=6; waarvan wo=1; hbo=5)

| Totaal 26 (waarvan wo=7; hbo=19)

De verdeling tussen wo en hbo laat zien dat bijna alle universiteiten (71%) zeggen dat er open leermaterialen bestaan binnen hun instelling. Bij het hbo ligt dat percentage op 10%.

Een tabel waarin de open leermaterialen gespecificeerd zijn is opgenomen als bijlage 3.

20. Welke typen Open Educational Resources worden door uw instelling aangeboden?

1. Complete cursussen, open courseware (n=4, waarvan wo=4);
2. Leereenheden, modules (n=2; waarvan wo=2);
3. Hoorcolleges, lezingen, presentaties (n=5; waarvan wo=4, hbo=1);
4. Artikelen, boeken (n=4, waarvan wo=3, hbo=1);
5. Toetsen, tentamens (n=1, waarvan wo=1);
6. Opdrachten (n=2, waarvan wo=2);
7. Scripties (n=3 waarvan wo=3);
8. Anders, namelijk:...(n=1).

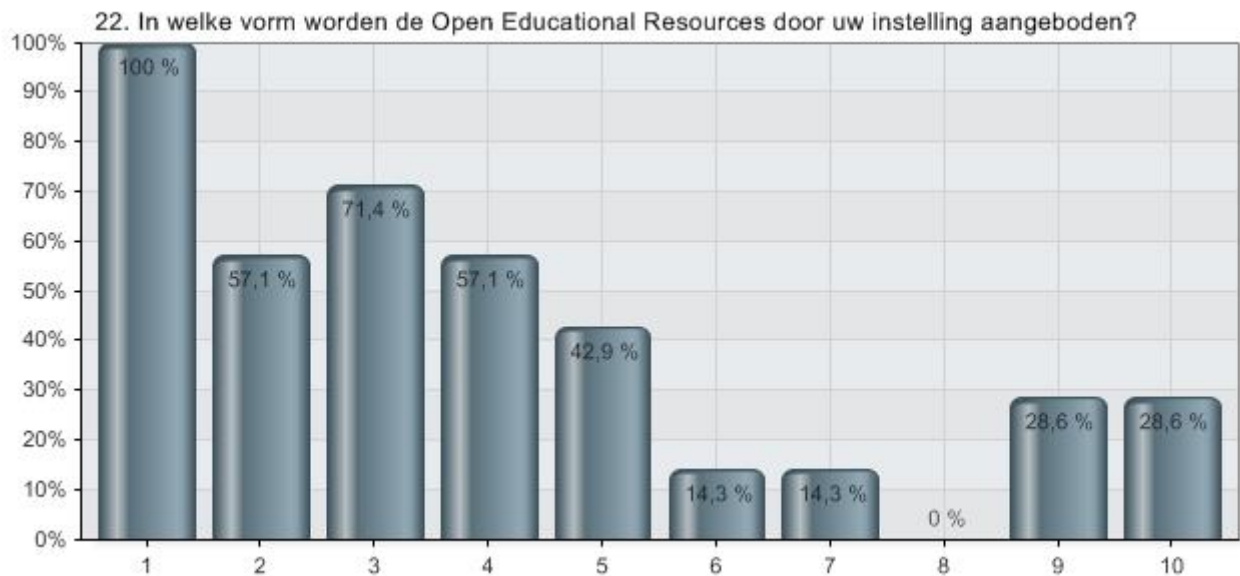
| Totaal N=7

Hoorcolleges, lezingen en presentaties worden relatief het vaakst aangeboden, gevolgd door complete open cursussen en artikelen die als open leermateriaal worden aangeboden. Toetsen en tentamens worden het minste aangeboden als OER.

In bijna alle gevallen zijn het universiteiten die aangeven OER aan te bieden.

Bij de aansluitende open vraag zijn geen andere typen genoemd.

22. In welke vorm worden de Open Educational Resources door uw instelling aangeboden?

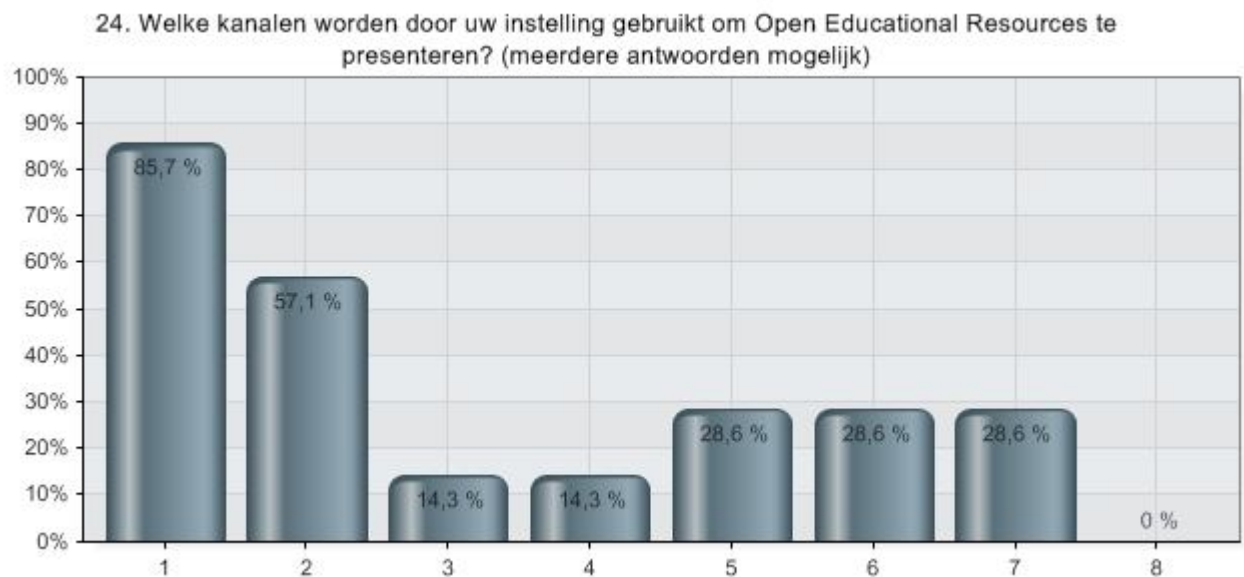
1. Word of Pdf documenten (n=7, waarvan wo=5, hbo=2);
2. Powerpoint, Prezi, Keynote (n=4, waarvan wo=2);
3. Weblecture (n=5, waarvan wo=4, hbo=1);
4. Video (n=4, waarvan wo=3, hbo=1);
5. Vodcast, Podcast (n=3, waarvan wo=3);
6. Ebook (n=1, waarvan wo=1);
7. Games (n=1, waarvan hbo=1);
8. Wiki (n=0);
9. Blogs (n=2);
10. Anders, namelijk... (n=2).

Alle betrokken instellingen bieden open leermaterialen aan als word of pdf document. Ook weblectures komen vaak voor. Duidelijk behoren e-books, games en wiki's nog niet tot de vaak gebruikte aanbiedingsvormen.

Bij de open antwoorden worden aanvullend nog URL's en volledige cursussen genoemd als vorm waarin OER door de instelling wordt aangeboden.

24. Welke kanalen worden door uw instelling gebruikt om Open Educational Resources te presenteren?

(meerdere antwoorden mogelijk)

1. Eigen website (n=6, waarvan wo=5, hbo=1);
2. iTunes U (n=4, waarvan wo=3, hbo=1);
3. Wikiwijs (n=1, waarvan wo=1);
4. OCW Consortium (n=1, waarvan wo=1);
5. LOREnet (n=2, waarvan wo=2);
6. YouTube (n=2, waarvan wo=2);
7. Slideshare (n=2, waarvan wo=1, hbo=1);
8. Anders, namelijk... (n=0).

| Totaal N=7

Nagenoeg alle instellingen (85,7%) die aangeven dat ze beschikken over collecties van open leermaterialen gebruiken de eigen website om OER te presenteren. Die 'eigen' website kan ook een door een onderdeel gebouwde site zijn zoals een respondent aangeeft.

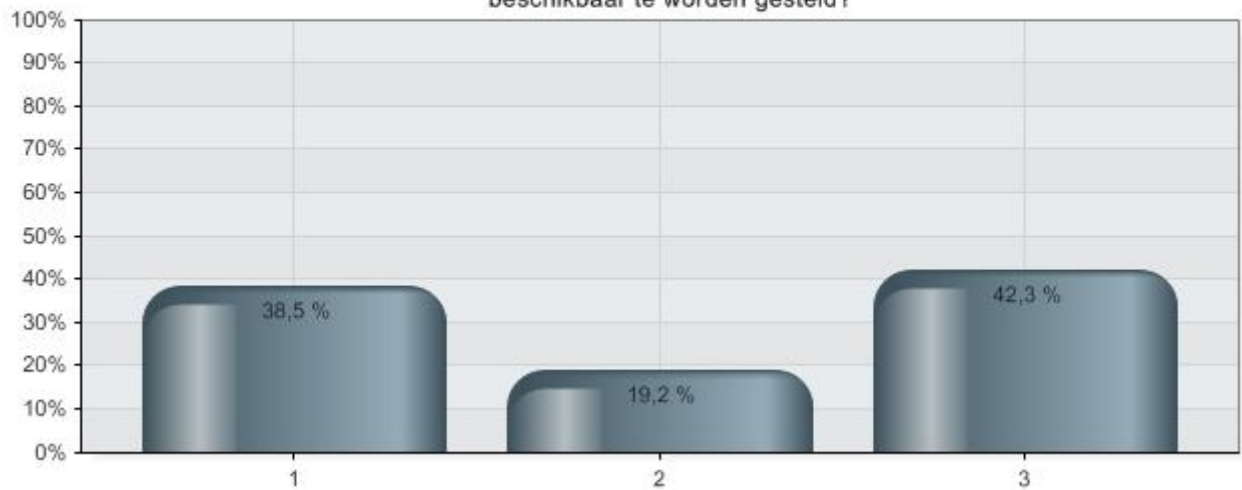
Een tweede belangrijk kanaal blijkt iTunesU te zijn, dat geldt voor 57,1% van de instellingen. LOREnet, YouTube en Slideshare worden door twee instellingen genoemd als kanaal om open leermaterialen te delen. Wikiwijs en het OpenCourseWare Consortium worden door slechts één instelling als kanaal genoemd.

Om een begin te kunnen maken met een inventarisatie van potentiële Open Educational Resources is in de online vragenlijst ten slotte een en ander als volgt nader toegelicht:

"Met dit onderzoek willen we ook graag een beeld krijgen van digitale leermaterialen die nu nog 'gesloten' worden aangeboden binnen onderwijsinstellingen, maar die zeker de potentie hebben om open gedeeld te worden. We zijn hierbij vooral op zoek naar aansprekende voorbeelden, naar pareltjes, zonder de intentie te hebben een volledig beeld te krijgen".

26. Bestaan er binnen uw onderwijsinstelling collecties met digitale leermaterialen die nu nog niet als Open Educational Resources worden aangeboden, maar die wel de potentie hebben om open beschikbaar te worden gesteld?

1. Ja (n=10);

2. Nee (n=5);

3. Weet ik niet (n=11).

Tien instellingen geven aan dat er collecties met digitale leermaterialen bestaan die de potentie hebben om open beschikbaar te worden gesteld. Van de 10 instellingen die dat aangeven, zijn er vijf die hebben aangeven dat er nog geen sprake is van een gedeelde visie op open leermaterialen.

Voorbeelden van collecties die wat respondenten betreft in aanmerking zouden komen zijn opgenomen in bijlage 3 (o.b.v. inhoud, type leermateriaal, vakgebied, contactpersoon).

3 Samenvatting en conclusies

Dit rapport doet verslag van een onderzoek dat is uitgevoerd onder alle universiteiten en bekostigde hogescholen in Nederland. Het wil antwoord geven op drie clusters van vragen.

Een eerste cluster gaat over het bestaan van een visie op en beleid over open leermaterialen bij instellingen, gekoppeld aan de vraag waarom men al dan niet beleid ontwikkelt. Intrinsiek aan het OER-concept speelt bij de acceptatie ervan een aantal factoren een rol. Een van die factoren heeft betrekking op het bewaren en vergoeden van intellectueel eigendom en auteursrechten. Daarmee acceptierend dat kennis een publiek goed is. Een andere factor is dat gebruik en hergebruik van open leermaterialen tot veranderingen leidt in de cultuur van wetenschap bedrijven en tevens tot verandering van inzichten leidt bij bedrijven in bijvoorbeeld de uitgeverijsector. Het blijft op dit moment onduidelijk hoe belangrijk deze factoren zijn in de ontwikkeling van OER en hoe een en ander zich zal ontwikkelen in de tijd. Uit het onderhavige onderzoek blijkt dat de sector van het hoger onderwijs in Nederland momenteel nog amper een visie en beleid met betrekking tot OER heeft ontwikkeld, hoewel respondenten wel aangeven te verwachten dat er in de nabije toekomst meer aandacht zal komen voor open leermaterialen.

Uit het onderzoek wordt duidelijk dat dit in het Nederlandse hoger onderwijs nog slechts sporadisch gebeurt en dat vooral individuele medewerkers de trekker zijn van OER. Dit heeft slechts mondjesmaat effect op instituties als geheel. Als een kleine groep medewerkers actief met OER aan de slag is, is er wel een verspreiding van het gebruik binnen een instelling vast te stellen, maar een beleidsmatige ondersteuning laat duidelijk op zich wachten.

Uitgaande van de theorie over acceptatie van innovatie van Rogers die een vijf fasen model beschrijft (Rogers, 1983), kunnen we stellen dat OER de eerste fase, de innovatiefase, achter de rug heeft en dat Het Nederlandse hoger onderwijs op dit moment tussen de fase van de pioniers (early adopters) en voorlopers (early majority) in zit.

Er worden in het OPAL onderzoek vijf soorten barrières ten aanzien van de acceptatie van OER beschreven. Buiten het gebrek aan institutionele ondersteuning zijn dat gebrek aan technologische tools, gebrek aan vaardigheden en tijd van gebruikers, tekort aan kwaliteit van materialen of de geschiktheid ervan als OER en individuele factoren zoals tekort aan vertrouwen. Deze factoren komen ook in dit onderzoek aan de orde, zei het deels in een iets andere context. Zowel uit de OECD studie als uit het OPAL project blijkt dat er zeer grote eensgezindheid bestaat over het feit dat 'sustainability' van OER enkel gegarandeerd kan worden als instellingen beleid ontwikkelen dat gericht is op acceptatie, ondersteuning en kwaliteitszorg.

Geformaliseerd beleid op instellingsniveau om OER te stimuleren, te ondersteunen en de kwaliteit ervan te bewaken is op dit moment nog nagenoeg onbestaand in de sector hoger onderwijs in Nederland.

In de eerste plaats bestaat bij instellingen nog nauwelijks een gemeenschappelijke visie op de plaats die OER zou kunnen innemen. Men heeft nog weinig beeld van de toekomst op dat punt. Mogelijk ziet dat beeld er over een aantal jaren anders uit. Op basis van de respons en de analyse van de non respons schatten we dat bij ongeveer de helft van de instellingen een visie over open leermaterialen aan het ontstaan is. Hoe concreet die visie is en welke stappen daar per instelling bij horen, voorzien zijn of genomen worden is in het kader van dit onderzoek moeilijk te zeggen. Samenhangend met het ontbreken van een gemeenschappelijke visie is het ontbreken van beleid om OER te realiseren. Het algemene beeld is dat er bij de helft van de instellingen nog geen beleid ontwikkeld is. Noch op het niveau van de instelling, noch op het niveau van onderdelen (faculteiten,

instituten, domeinen of schools). Daar staat tegenover dat 42,3% van de respondenten aangeeft dat er momenteel wel OER-beleid wordt ontwikkeld op het niveau van onderdelen of de instelling als geheel.

Als er wel beleid gevoerd wordt, waarop richt dat zich dan? Op deze vraag zien we een antwoordpatroon gespreid over verschillende mogelijke manieren om OER te ondersteunen. Vooral het vergroten van awareness scoort hoog, maar ook het bieden van technische ondersteuning en het delen van OER binnen de instelling. Uit de antwoorden komt een beeld naar voren van reactief beleid. Inhoudelijke en financiële ondersteuning worden bijvoorbeeld weinig genoemd. De data laten echter niet toe om hier een verdergaande analyse uit te voeren c.q. uitspraken te doen.

Uit het antwoord op de vraag waarom er beleid ontwikkeld wordt is af te leiden dat de instellingen die wel beleid ontwikkelen daarbij een duidelijk businessmodel voor ogen hebben. Het motief dat men OER ontwikkelt omdat men de instelling duidelijk internationaal wil profileren komt als het belangrijkste naar voor. Ook de motieven dat men de juiste studenten wil aantrekken en studiekeuzers wil helpen om een goede studiekeuze te maken en het motief dat men nieuwe doelgroepen wil bereiken zijn belangrijk en passen bij het beeld dat men ook OER wil inzetten vanuit het belang van de instelling.

Meer respons is gekomen op de vraag waarom de instelling geen beleid ontwikkelt. Ook hier is een gespreid antwoordpatroon te zien. Zo noemt men het ontbreken van expertise en het feit dat bestuurders de meerwaarde van OER niet inzien als belangrijke argumenten. Dit blijkt uit de cijfers en wordt ondersteund door de informatie die gegeven is bij de antwoordoptie 'anders namelijk..'. Dat beeld wordt nog sterker wanneer we de telefonische reacties van non-respondenten hierin betrekken.

Een tweede cluster vragen gaat over het gebruik en hergebruik van open leermaterialen in de onderwijspraktijk. Uit het onderzoek blijkt dat ondanks het feit dat er geen geformaliseerd beleid op instellingsniveau bestaat er in de dagelijkse praktijk toch een aantal initiatieven bestaat op het punt van gebruik en hergebruik en dat die initiatieven in een aantal gevallen ook ondersteund worden. Bijna de helft van de respondenten zegt dat er binnen hun onderwijsinstelling open leermaterialen worden (her)gebruikt. Vooral individuele medewerkers gebruiken of hergebruiken OER.

Ondersteuning bij de ontwikkeling van OER is nog schaars. Bij meer dan de helft van de instellingen (54%) bestaat er geen vorm van ondersteuning.

Bij de instellingen die wel ondersteuning bieden zien we een gespreid antwoordpatroon. 6 instellingen bieden inhoudelijke of onderwijskundige ondersteuning, 6 bieden technische ondersteuning, 4 bieden juridische ondersteuning rondom OER. Uit de analyse blijkt dat ondersteuning vooral tot stand komt als onderdelen van instellingen open leermaterialen gebruiken of aanbieden. Dat is veel minder het geval als (her)gebruik vooral of uitsluitend door individuele medewerkers plaatsvindt.

Is kwaliteit van OER geborgd? Dat blijkt bij het merendeel van de instellingen niet het geval te zijn (57%). Bij de instellingen die daar wel eisen aan stellen bestaat daar geen centrale regie over, maar maken de eisen deel uit van het interne kwaliteitssysteem van organisatieonderdelen.

Op de vraag of er collecties met OER in de sector hoger onderwijs bestaan antwoordt de helft van de instellingen dat dit niet het geval is. Bij ruim een vierde (27%) bestaan er wel collecties. Bij 23% van de respondenten is onbekend of er collecties bestaan.

De instellingen die zeggen dat er collecties bestaan hebben informatie gegeven over de verschillende typen OER die zij hebben, over de vorm waarin ze die aanbieden en over welke kanalen er gebruikt worden om OER te presenteren. 10 instellingen geven aan dat ze beschikken over leermaterialen die nog niet als open worden aangeboden maar die wel de potentie hebben om open beschikbaar te worden gesteld.

Een derde cluster vragen had als doel bestaande en potentiële collecties van open leermaterialen te inventariseren om een goed overzicht van de actuele stand van zaken rond OER in de sector te verkrijgen.

Concluderend kan aan de hand van de data gesteld worden dat OER in de sector hoger onderwijs in Nederland bestaat uit prille initiatieven, veelal van individuele medewerkers, soms ondersteund door afdelingen of faculteiten, zelden door de instelling als geheel. Men kan verwachten dat dit patroon in de toekomst verandert, maar de data wijzen op dit moment eerder op een afwachtede houding.

Als we het onderscheid tussen universiteiten en hogescholen over de data leggen blijkt dat bestaande OER-initiatieven zich in grote meerderheid bij de universiteiten afspelen (zie ook bijlage 2). Er is een kleine actieve groep van hogescholen te onderscheiden die zich voor OER interesseert, die initiatieven ontwikkelt en die plannen heeft om daar verder mee te gaan. Maar de meeste respondenten vanuit hogescholen geven aan in deze periode van bezuinigingen en van kwaliteitsdiscussies geen ruimte te hebben om visie en beleid te ontwikkelen over OER. Ook schaalgrootte van de organisatie is een argument dat bij de non-respondenten veel wordt genoemd. Die schaalgrootte is niet alleen reden voor het niet invullen van de vragenlijst, maar ook als reden voor het (nog) ontbreken van aandacht voor OER

Op de vragen naar visie, beleid en beleidsondersteuning op het niveau van de instelling geven respondenten aan dat er momenteel weinig initiatief bestaat. Daar staat tegenover dat ruim 40% aangeeft dat er momenteel wel beleid wordt ontwikkeld op instellingsniveau of binnen organisatieonderdelen. Ook worden OER bij een kleine helft van de hogescholen gebruikt (47%).

Uit de telefonische interviews blijkt dat men zich met name bij het hbo voorneemt om een start te maken met het ontwikkelen van een visie op OER. Over de realisatie van die voornemens en de termijn waarop dat zou gebeuren zijn geen concrete gegevens beschikbaar. Het patroon is dat er sprake is van een relatief kleine groep voorlopers en een grote groep afwachters. De rol van universiteiten is op het moment van het onderzoek een actievere dan die van de hogescholen, zij het dat in het hbo wel een relatief grote groep gebruikers bestaat.

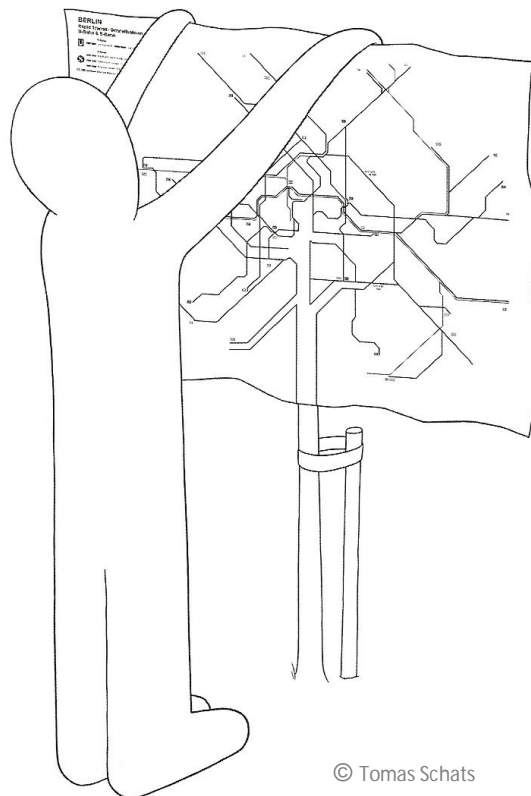
Het feit dat veel bestuurders de meerwaarde van OER nog niet zien en daarom afwachten, betekent dat het ons inziens zaak is om vooral in deze fase kennis en ervaringen (meer) te delen, ook intersectoraal. Datzelfde geldt ongetwijfeld voor het delen en verder exploreren van mogelijke businessmodellen. Instellingen kunnen ondersteund worden om een visie te ontwikkelen door het versterken van bestaande netwerken en communities en die te verbinden tot een open leernetwerk. Het goed organiseren van een dergelijk netwerk is zeker een uitdaging maar is essentieel omdat samenwerken en delen van kennis en ervaringen tot de essentie van de OER-beweging behoren. Interactieve vormen van informatievoorziening en kennisdeling zien wij in deze fase als belangrijkste instrument om de verdere ontwikkeling van OER-beleid in het Nederlandse hoger onderwijs effectief te dienen.

Instellingen kunnen ook op instellingsniveau het eigen belang van werken met open leermaterialen gaan zien en ondersteunen. Belangrijk is daarbij beleid te ontwikkelen dat docenten aanspreekt, zoals heldere afspraken over copyright en het creëren van professionele beloning. Ook aandacht voor professionalisering is hierbij op zijn plaats, omdat het ontbreken van visie en de benodigde technische vaardigheden vaak hand in hand blijken te gaan. Een dergelijke aanpak sluit ook aan bij het fasemodel model van Rogers.

Onderzoek naar het gebruik van open leermaterialen door lerenden kan een waardevolle bijdrage leveren aan visieontwikkeling binnen instellingen. Daarbij moet aandacht geschonken worden aan de nadelen van het niet gebruiken van open leermaterialen door instellingen. Zeker in een tijd

waarin wereldwijd steeds meer open leermaterialen beschikbaar komen en studenten zich meer en meer als bewuste consumenten opstellen en curricula en studiemateriaal vergelijken.

Een gerichte aanpak op basis van bovenstaande aanbevelingen en suggesties zou verandering kunnen brengen in het feit dat vele instellingen deze ontwikkeling nu nog als een issue voor 'rustiger tijden' zien en kan daarmee de verdere implementatie van OER (versneld) nieuwe impuls geven.

© Tomas Schats

4 Referenties en aanbevolen publicaties

- Andrade, A., Ehlers U. D., Caine A., Carneiro R., Conole G., Kairamo A. - K., et al. (2011). Beyond OER: Shifting Focus to Open Educational Practices. Open Educational Quality Initiative. Retrieved d.d. 5 may 2012 from <http://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-25907/OPALReport2011-Beyond-OER.pdf>.
- Atkins, D., Seely Brown, J. & Hammond, A.L. (2007). A review of the open educational resources (OER) movement: Achievements, challenges, and new opportunities Retrieved May 6, 2012, from <http://www.hewlett.org/uploads/files/ReviewoftheOERMovement.pdf>
- Bekkers, V, Korteland, E.H., Müller, E.I & Simons M.E. (2006) Diffusies en adoptie van innovaties in de publiek sector.
- Calantone, Roger J, Cavusgil, S. Tamer, Zhao, Yushan, (2002). Learning orientation, firm innovation capability, and firm performance, Industrial Marketing Management, Volume 31, Issue 6 Pages 515-524
- Downes, S., Models for sustainable Open educational resources, National research Council Canada, http://www.oecd.org/document/32/0,2340,en_2649_33723_36224352_1_1_1_1,00.html
- Evertse, J. (2011) Toegang tot hoogwaardig onderwijs voor iedereen. [http://www.surf.nl/en/publicaties/Documents/OER%20artikelenreeks_artikel%20I_31102011%20\(web\).pdf](http://www.surf.nl/en/publicaties/Documents/OER%20artikelenreeks_artikel%20I_31102011%20(web).pdf) Open Educational Resources artikelenreeks artikel I, oktober 2011.
- Greenhalgh, T., Glenn, R., MacFarlane, F., Bate, P., & Kyriakidou, O. (2004). Diffusion of innovations in service organizations: systematic review and recommendations. The Milbank Quarterly, Vol. 82, No. 4. pp. 581-629
- Hoosen, S. (2012). Survey on Governments' Open Educational Resources (OER) Policies. Commonwealth of Learning en UNESCO. Prepared for the World OER Congress June 2012.
- Jacobi, R. & van der Woert, N (2012). Trendrapport Open Educational resources. SURFrapport, SIG Open Educational Resources. Beschikbaar d.d. 4 mei 2012 op <https://www.surfspace.nl/media/bijlagen/artikel-697-66d271e1a2419d2b96dde1bd2a86eeb2.pdf>
- OECD (2007). Giving Knowledge for Free: the Emergence of Open educational Resources. <http://tinyurl.com/62hxx6>
- Redecker, C., Leis, M., Leendertse, M., Punie, Y., Gijsbers, G., Kirschner, P., Stoyanov, S., & Hoogveld, B. (2011). The future of learning: preparing for change. JRC Scientific and Technical Reports. Sevilla: Joint Research Centre - Institute for Prospective Technological Studies.
- Rogers, E. M. (1983). Diffusion of Innovations. New York: Free Press
- Stoyanov, S., & Hoogveld, B. (2011). The future of learning: preparing for change. JRC Scientific and Technical Reports. Sevilla: Joint Research Centre - Institute for Prospective Technological Studies.

Schuwer, R., Kirschner P. A., Hendriks M., & van der Baaren J. (2007). Impact of Open Educational Resources in The Netherlands. (McAndrew, Patrick, Watts, JoEditors, Ed.).OpenLearn Researching open content in education Proceedings of the OpenLearn2007 Conference, The Open University. Retrieved from <http://kn.open.ac.uk/public/getfile.cfm?documentfileid=12197> 99–101. Abstract BibTex
Google Scholar Download: [openlearn.pdf](#)

Smith, M. S. (2009). Opening education. Science. 323, Retrieved at 4 May 2012, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19119226> p.p. 89–93.

The William and Flora Hewlett Foundation (2011). Open Educational Resources: Mainstream adoption and educational effectiveness. 1-26 Beschikbaar d.d. 4 May op : <https://oerknowledgecloud.com/sites/oerknowledgecloud.com/files/11%2005%2006%20HEWLETT%20White%20paper.pdf>

Wilson, T. (2008). New ways of mediating learning: Investigating the implications of adopting open educational resources for tertiary education at an institution in the United Kingdom as compared to one in South Africa. The International Review of Research in Open and Distance Learning. 9(1), Retrieved from <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/485>

Bijlagen (3)

Het onderzoeksresultaat omvat naast de hier opgenomen bijlagen enkele bijlagen in digitale vorm die uitsluitend voor de opdrachtgevers SURF en Wikiwijs en voor de onderzoeksinstelling beschikbaar zijn.

Bijlage 1: Overzicht van respondenten (instellingen)

Bijlage 2: Opsplitsing respons universiteiten - hogescholen

Bijlage 3: Overzicht bestaande collecties OER en OER potentieel per instelling

Bijlage 1: Overzicht van respondenten (instellingen)

Onderstaand schema geeft een overzicht van de in totaal 26 instellingen voor wo en hbo waar de online vragenlijst uit het “Onderzoek stand van zaken Open Educational Resources in de sector hoger onderwijs in Nederland” is ingevuld. Alle respondenten zijn binnen twee weken na sluiting van de online vragenlijst telefonisch benaderd voor nadere informatie en voor evaluatie van de onderzoeksopzet. In de laatste kolom is weergegeven met welk van de contactpersonen er in deze telefonische interviewronde al dan niet een gesprek is gevoerd in de onderzoeksperiode.

	Onderwijsinstelling	Type	Geïnterviewd
1	Hogeschool Rotterdam	hbo	Ja
2	Universiteit Leiden	wo	Ja
3	Saxion	hbo	Nee
4	ArtEZ Hogeschool voor de kunsten	hbo	Ja
5	TU Delft	wo	Ja
6	Hogeschool Leiden	hbo	Ja
7	Universiteit Maastricht	wo	Ja
8	Politieacademie	hbo	Ja
9	Windesheim	hbo	Ja
10	Open Universiteit	wo	Ja
11	HZeeland University of applied Sciences	hbo	Nee
12	Hotelschool Den Haag	hbo	Ja
13	Fontys Hogescholen	hbo	Ja
14	Vrije Universiteit Amsterdam	wo	Ja
15	Universiteit voor Humanistiek	overige ho ⁴	Nee
16	Universiteit Twente	wo	Nee
17	Hogeschool van Amsterdam	hbo	Nee
18	Hogeschool De Kempel	hbo	Ja
19	Gereformeerde Hogeschool	hbo	Nee
20	Hogeschool Utrecht	hbo	Ja
21	Van Hall Larenstein	hbo	Ja
22	Zuyd Hogeschool	hbo	Ja
23	Universiteit van Amsterdam	wo	Ja
24	Design Academy Eindhoven	hbo	Ja
25	Hogeschool Inholland	hbo	Ja
26	NHL hogeschool	hbo	Nee

⁴ In resultaten opgenomen onder hbo instellingen

Bijlage 2: Opsplitsing respons universiteiten - hogescholen

Vraag 1.

Bestaat er binnen uw onderwijsinstelling een gemeenschappelijk visie op OER?

	Universiteiten	Hogescholen
Nee er is geen sprake van een gedeelde visie	2	15
Ja er begint een gedeelde visie te ontstaan	2	4
Ja er is een heldere en gedeelde visie	1	-
Weet ik niet	-	-
Anders, namelijk	2	-

Vraag 3.

Is er binnen uw onderwijsinstelling sprake van beleid mbt OER met concrete activiteiten om de visie op open leermaterialen te realiseren?

	Universiteiten N=7	Hogescholen N=19
Nee er is geen beleid, noch op instellingsniveau noch binnen onderdelen	-	13
Nee maar er wordt momenteel wel beleid ontwikkeld op instellingsniveau	2	4
Nee maar er wordt momenteel wel beleid ontwikkeld door een of meer onderdelen	3	2
Ja er is beleid maar dat wordt nog niet daadwerkelijk uitgevoerd	-	-
Ja er is beleid en dat wordt ook daadwerkelijk uitgevoerd door een of meer onderdelen	1	-
Ja er is beleid en dat wordt instellingsbreed uitgevoerd	1	-
Weet ik niet	-	-
Anders	-	-

Vraag 5.

Motieven van (onderdelen van) uw instelling om beleid te ontwikkelen voor OER

	Universiteiten (N=7) n=5	Hogescholen (N=19) n=2
Om de drempel voor toegang tot het ho verlagen...	2	-
Om het onderwijs efficiënter in te richten	1	1
Om het studiesucces te verhogen	1	1
Om de kwaliteit van de leermaterialen te verbeteren	1	1
Om kosten te besparen	1	-
Instelling (internationaal) profileren	5	1
Juiste studenten aantrekken en juiste studiekeuze	3	1
Bereiken nieuwe doelgroepen	4	-
Weet niet	-	-
Anders, namelijk	-	-

Vraag 7.

Waarop richt dat beleid zich? (Verdeling zie vraag 5)

	Universiteiten N=7 (n=5)	Hogescholen N=19 (n=2)
Financiële ondersteuning bij ontwikkeling OER	2	-
Inhoudelijke/didactische ondersteuning bij ontwikkeling OER	2	1
Juridische ondersteuning rondom OER	2	-
Ontwikkelen heldere richtlijnen rond gebruik Creative Commons licenties	1	-
Technische ondersteuning bij productie OER	3	1
Tools voor het maken van OER	2	-
Vergroten awareness over OER binnen instelling	4	2
Delen OER binnen de instelling	3	2
Anders	1	-

Vraag 9.

Waarom ontwikkelt uw instelling geen visie of beleid over Open Educational Resources.

Antwoorden: Universiteiten : 2 van de 7 universiteiten

Hogescholen: 17 van de 19 Hogescholen

	Universiteiten N=7 (n=2)	Hogescholen N=19 (n=17)
Twijfel over kosten- baten/verdienmodel	-	-
Bestuurders zien er de meerwaarde niet van in	1	2
Bestuurders vinden het nog te vroeg om hierover al beleid te ontwikkelen	1	-
Scepsis bij de docenten	1	1
Onderwijsinstelling wil geen voorloper zijn op dit gebied	-	1
Expertise op gebied OER ontbreekt binnen de instelling	-	4
Weet niet	-	4
Anders, namelijk		9

- het onderwerp staat op de agenda
- we hebben deels ook te maken met informatie die niet met iedereen gedeeld kan worden. Daarnaast heeft men hier nog niet over nagedacht. Maar dit gaat dus nog wel gebeuren.
- niet met deze ontwikkeling bezig
- wordt niet als een issue gezien binnen de ontwikkelingen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.
- wordt onderschreven, maar moet nog geheel worden uitgewerkt in plannen
- momenteel geen prioriteit, handen vol met andere zaken
- aard van de opleiding geeft vooralsnog geen directe noodzaak voor Open Educational Resources.
- onze onderwijsinstelling geeft nu prioriteit aan andere zaken.
- geen prioriteit op instellingsniveau,

toelichting: Is nog onbekende materie

Vraag 11.

Worden Open Educational Resources in uw instelling gebruikt of hergebruikt door docenten?

	Universiteiten N=7	Hogescholen N=19
Nee dat gebeurt niet	-	6
Ja, het zijn met name individuele medewerkers die OER gebruiken	3	9
Ja, sommige onderdelen (faculteiten/domeinen/schools) van mijn instelling (her)gebruiken OER	4	-
Ja, OER worden l(her)gebruikt in de hele instelling en zijn ingebed in de dagelijkse praktijk	-	-
Ik weet het niet		4
Anders, namelijk	-	-

Vraag 13.

Biedt uw instelling ondersteuning bij de ontwikkeling van OER?

	Universiteiten n= 7	Hogescholen n=19
Nee ontwikkeling OER wordt niet ondersteunt	3	11
Ja door aanbieden van inhoudelijke/onderwijskundige ondersteuning	2	4
Ja door aanbieden van juridische ondersteuning bij OER/ CC	2	2
Ja door aanbieden financiële ondersteuning	2	1
Ja door aanbieden technische ondersteuning bij productie OER	4	2
Ja door het aanbieden van activiteiten ogv docentprofessionalisering	2	1
Ik weet het niet	-	1
Anders, namelijk	1	2

- Eigen innovatiefondsaanvragen worden gehonoreerd op dit gebied
- visie- en beleidsontwikkeling
- We stimuleren wel het uitwisselen van leer- en lesmateriaal binnen onze onderwijsinstelling. Dit wordt ook gefaciliteerd en ondersteund. Dit wordt wel online uitgewisseld, maar is niet openbaar en dus niet voor iedereen beschikbaar.

Vraag 15.

Worden er kwaliteitseisen gesteld aan OER in uw instelling?

	Universiteiten n=7	Hogescholen n= 14
Nee, er worden geen kwaliteitseisen gesteld aan OER. OER maken geen deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem	2	10
Ja, er worden kwaliteitseisen gesteld aan OER, ze maken deel uit van het interne kwaliteitszorgsysteem. Hoe dat gebeurt verschilt per onderdeel	4	1
Ja, er worden instellingsbreed kwaliteitseisen gesteld aan OER. OER maken deel uit van het instellingsbrede kwaliteitszorgsysteem	-	-
Ik weet het niet	-	1
Anders	1	2

Vraag 17.

Bestaan er binnen uw instelling (collecties met) Open Educational Resources?

	Universiteiten n=7	Hogescholen n=19
Ja	5	2
Nee	1	12
Weet ik niet	1	5

Vraag 20.

Welke typen OER worden door de instelling aangeboden?

	Universiteiten N=5	Hogescholen N=2
Complete cursussen, open courseware	4	-
Leereenheden modules	2	-
Hoorcolleges presentaties lezingen	4	1
Artikelen boeken	3	1
Toetsen tentamens	1	-
Opdrachten	2	-
Scripties	3	-
Anders, namelijk	-	1

Onderzoeksrapporten, enkele leermaterialen, enkele presentaties, enkele video's

Vraag 22. In welke vorm worden de OER door uw instelling aangeboden

	Universiteiten N=5	Hogescholen N=2
Word of pdf documenten	5	2
Powerpoint, Prezi Keynote	3	1
Weblecture	4	1
Video	3	1
Vodcast, Podcast	3	-
e-book	1	-
Games	-	1
Wiki	-	-
Blogs	2	-
Anders, namelijk	2	-

Verscheidenheid aan bronnen
Volledige cursussen in openu.nl

Vraag 24. Welke kanalen worden door uw instelling gebruikt om OER te presenteren?

	Universiteiten N=5	Hogescholen N=2
Eigen website	5	1
iTunesU	3	1
Wikiwijs	1	-
OCW Consortium	1	-
LOREnet	2	-
YouTube	2	-
Slideshare	1	1
Anders, namelijk	-	-

**Bijlage 3: Overzicht van bestaande collecties open leermaterialen
en potentieel open leermaterialen**

	Onderwijs instelling	Bestaande of in ontwikkeling zijnde collecties	Vindplaats
1	Hogeschool Rotterdam	Er wordt vanuit de Rotterdam Business School gewerkt aan Open Courseware (Educommons) voor internationale IBMS opleidingen	Nog niet gepubliceerd.
2	Universiteit Leiden	Diverse typen OER: -Open CourseWare Universiteit Leiden. - ScriptieRepositorium. - Weblectures. - Artikelen.	Open CourseWare Universiteit Leiden: ocw.leidenuniv.nl Materiaal masteropleidingen: MA Statistical Science (W&N) MA ICT & Business (W&N) MA, Archeologie (FdA) MA International Relations and Diplomacy (FSW) Open courseware voor specifieke vakken vanuit verschillende faculteiten (2010): Consumer Psychology (BA, 1 vak) Economic and Consumer Psychology (MA, 1 vak) Art History (MA, 3 vakken) Dutch Studies (MA, 1 vak) Nederlandse taal en cultuur (MA, 1 vak) Encyclopedie en filosofie van het recht (MA, 7 vakken) (2011) Vertaalwetenschap, Practices and Debates. Rechtstheorie , Internationaal Publiekrecht. Scriptierepositorium: https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/1 Weblectures portal http://weblectures.leidenuniv.nl/mediasite/Catalog/pages/catalog.aspx?catalogId=ae784bb5-ecd7-466c-89e1-69f52d389692 wordt momenteel (zomer 2012) vernieuwd. Meestal afgeschermd. Soms worden gastlectures open neergezet (o.a. Science Faculteit) (LUMC) medischonderwijs.nl Artikelen: Leiden open access repository https://openaccess.leidenuniv.nl/
3	TU Delft	-Open Courseware, open on-line cursussen. -OpenStudy social network. -Open online colleges, iTunes U. -OCW TUDelft.	Open courseware portal TUDelft: http://ocw.tudelft.nl/ In principe komt al het materiaal van de TU Delft voor OER in aanmerking. Onderwerpen waarbij de TU Delft een vooraanstaande positie inneemt komen echter het meest in aanmerking. Zoals op de site aangegeven: "TU Delft offers courses on Bachelor level and Master level. We also offer educational materials for High School (in Dutch)" - Open social learning network, OpenStudy "a social learning network where students ask questions, give help, and connect with other students studying the same things"...- on line colleges en lectures als OCW via iTunes U beschikbaar gesteld.

4	Universiteit Maastricht	UM initiatieven in het kader van de Open Education week 2012 betreft medicine, humanities & sciences.	Open Education Week initiatieven 2012: http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Library/openeducationweek/openeducationalresourcesmedicine.htm http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Library/openeducationweek/oertest.htm http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Library/openeducationweek/openedworld.htm
5	Politieacademie	Open aanbod van bepaalde leermaterialen, onderzoeksrapporten, presentaties, video's rond "politievak"	Voor beelden aanbod open materiaal http://www.politieenwetenschap.nl http://huisverbod2008.politieacademie.nl/
6	Open Universiteit	Gratis cursussen: OpenU iTunes U /Youtube.edu Studiecoach:	- Gratis cursussen: verzameling korte gratis cursussen: http://www.openuniversiteit.nl/eCache/DEF/2/19/943.html - OpenU : www.openU.nl . voor twee faculteiten wordt van alle cursussen 10% gratis open beschikbaar gesteld - Studiecoach: http://www.ou.nl/web/studeren/studiecoach
7	HZ University of applied Sciences	OER collecties nee Potentieel: mogelijk.	Groot deel HZ cursussen is digitaal. Ze worden nu nog niet open aangeboden. Afhankelijk van bestuursbeslissing mogelijk in de toekomst wel.
8	Vrije Universiteit Amsterdam	OER collecties Ja, ontwikkeling webcursussen Potentieel: instructies en kennisclips	- http://www.ub.vu.nl/nl/hulp-advies/webcursussen/index.asp - www.open.vu.nl Oer instructies en kennisclips
9	Universiteit Twente	OER collecties :nee Potentieel:onbekend	OER potentieel: videoregistraties colleges.
10	Hogeschool van Amsterdam	OER collecties :ja, - weblectures in - iTunes U - i.o kennisbank Potentieel onbekend	Weblectures in iTunes U